

Ainevaldkond Sotsiaalsained

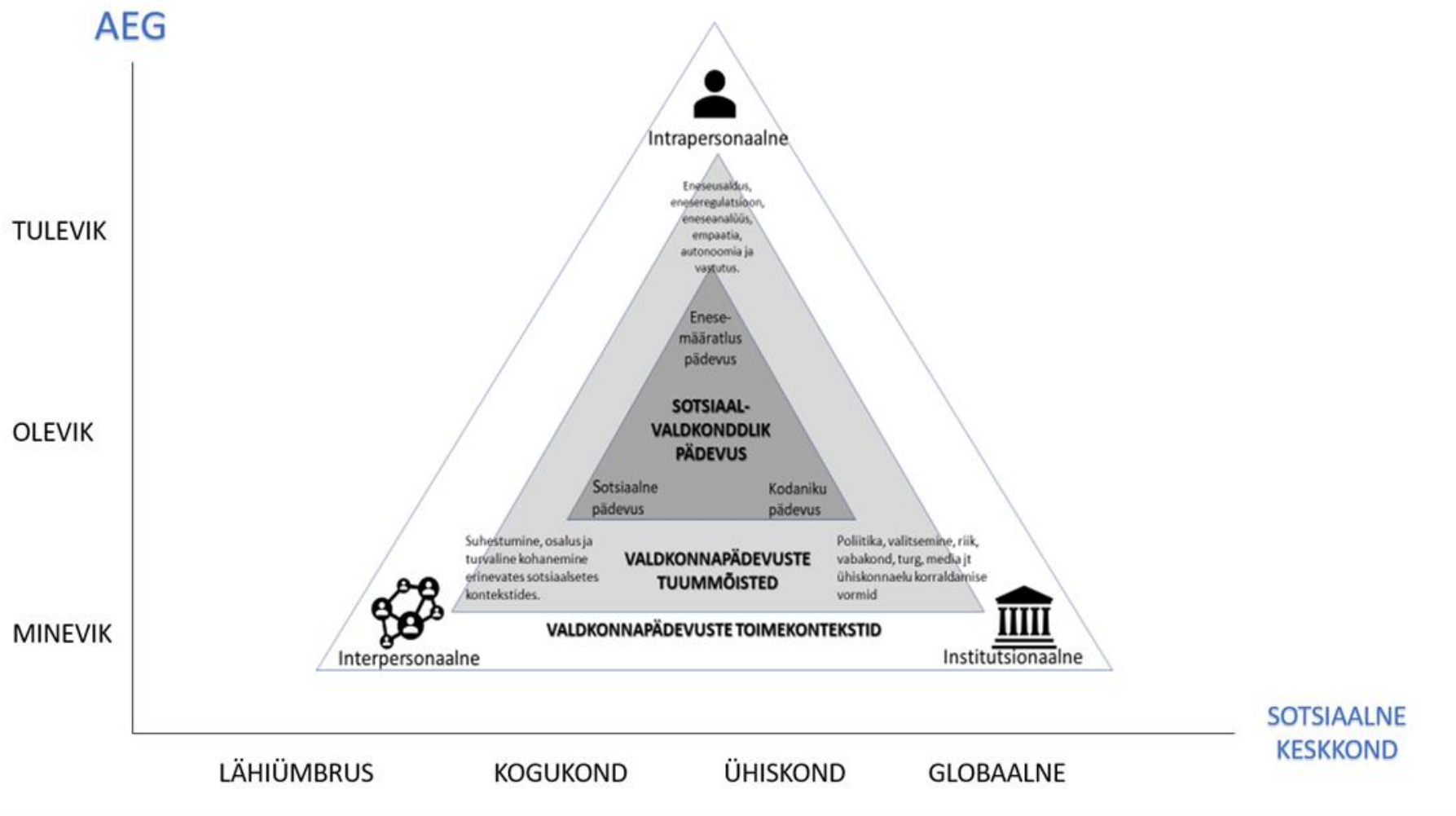
Ainevaldkond Sotsiaalsained	1
1 Sotsiaalsained 1 ainekava	6
1.1 Ajalugu gümnaasium	6
1.2 Kunstiajalugu ainekava	17
1.3 Ühiskonnaõpetus gümnaasium	28
1.4 Filosoofia ainekava	34
1.5 Usundiõpetus ainekava	39
2 Sotsiaalsained 2 ainekava	43
2.1 Inimeseõpetus ainekava	44

Ainevaldkond Sotsiaalsained

Sotsiaalsainete õpetamisel Tartu Herbert Masingu Koolis arvestatakse igati õpilaste hariduslikke erivajadusi, unustamata riikliku õppekava nõudeid.

Valdkonnapädevus

Sotsiaalsainete pädevusega taotletakse õppija toimetulekut iseendaga (intrapersonaalne: eneseusaldus, eneseregulatsioon, eneseanalüüs, empaatia, autonoomia ja vastutus - enesemääratluspädevus), suutlikkust toimida lähikonnas (interpersonaalne: suhestumine, osalus ja turvaline kohanemineerinevates sotsiaalsetes kontekstides - sotsiaalne pädevus), valmisolekut ja oskust olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik (institutsionaalne: poliitika, valitsemine, riik, vabakond, turg, meedia jt ühiskonnaelu korraldamise vormid - kodanikupädevus), oskust mõtestada ühiskondlikke suhteid minevikuühiskondades lähtuvalt ajaloolisest kontekstist ja üldinimlikest väärtustest.

Sotsiaalainete õpetamise kaudu taotletakse, et gümnaasiumi lõpuks õpilane:

- 1) tunneb huvi kogukonna, rahva ja maailma arengu vastu, mõistab ühiskonnas toimunud ja toimuvate muutuste põhjusi, tagajärgi ja seoseid;
- 2) tunneb huvi enda arengu vastu, hindab ennast adekvaatselt, analüüsib oma võimalusi, usub endasse ja kavandab oma tulevikku, võtab vastutuse oma tuleviku kujundamise eest, väärtustab loovust ja ettevõtlikkust ning arendab endas neid omadusi ja pädevusi;
- 3) austab demokraatiat ja inimõigusi, teab oma õigusi ja kohustusi, järgib seadusi, üldinimlikke väärtusi ja üldtunnustatud käitumisnorme, kujundab oma

arvamuse ning on vastutustundlik ja aktiivne ühiskonnaliige, on lojaalne Eesti riigile;

4) valdab infootsimise meetodeid, hindab kriitiliselt allikate usaldusväärsust ja teabe sisu; väärtustab teaduspõhist maailmapilti;

5) aktsepteerib inimeste individuaalseid erinevusi, kultuurilist ja maailmavaatelist mitmekesisust, suhtub neisse sallivalt, kui need pole inimväärikust alandavad või inimsusevastased;

6) tunnetab oma rolli Eesti kultuuripärandi hoidja ja kandjana, väärtustab inimkonna kultuuripärandit ja aktsepteerib kultuurerinevusi;

7) hoolib endast ja teistest, järgib tervislikke eluviise, käitub turvaliselt enda ja teiste inimeste suhtes, hoiab keskkonda, on teadlik tarbija;

8) võtab vastutuse inimesena, kodanikuna, perekonna- ja ühiskonnaliikmena.

Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Sotsiaalainetes käsitletakse inimese ja ühiskonna toimimist minevikus ning tänapäeval.

Õppe korraldamisel lähtutakse Eesti riikliku iseseisvuse tunnustamisest, eesti kultuuri traditsioonide, Euroopa ning maailma kultuuri ja teaduse põhisaaavutuste väärtustamisest ning riikliku õppekava üldosas sätestatud põhimõtetest. Sotsiaalainete õppimine aitab arendada tervikpilti ühiskonnast ning kujundab oskust mõista minevikunähtuste alusel toimuvat arengut. Sotsiaalainete vahendusel areneb võime näha ühiskonna arengus erinevaid seoseid ning teha teadlikke valikuid, lähtudes ühiskondlikest väärtustest, normidest ja reeglitest; toimida kõlbelse ja vastutustundliku inimesena ning ühiskonnaliikmena. Sotsiaalainete teemade käsitlemisega toetatakse soolise võrdõiguslikkuse edendamist ühiskonnas.

Ajalooõpetuse eesmärk on kujundada õppijaid, kes on suutelised analüüsima ja mõistma maailma, milles nad elavad, ning tunnevad asjaolusid ja sündmusi, mis on maailmas juhtunud. Ajalooõpetuses omandavad õpilased kultuuriruumis orienteerumiseks teadmisi oma kodukoha ning maailma minevikust ja kultuuripärandist ning erinevatest väärtussüsteemidest. Aine vahendusel hakkab õpilane teadvustama, analüüsima, kriitiliselt hindama ja tõlgendama minevikusündmusi ning -protsesse, nende omavahelisi seoseid ja seoseid tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi.

Inimeseõpetuse eesmärk on toetada õpilase sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste arengut, õppides tundma ennast, kujundama vastutustundlikult oma suhteid, tundma perekonna rolli ühiskonna ning inimese elus, olema terviseteadlik, aus, hooliv ja õiglane.

Ühiskonnaõpetuses omandavad õpilased teadmised, oskused, väärtused ja hoiakud ühiskonnas toimimiseks ning vastutustundlike otsuste tegemiseks.

Õppeaine eesmärk on luua eeldused kodanikuidenteedi ja ühiskonna sidususe tugevdamiseks ning aktiivse kodaniku kujunemiseks, toetada dialoogivalmidust maailma erinevalt mõistvate inimeste vahel, samuti õpilase enese teadlikkust maailmavaate küsimustes.

Valdkonnasisese lõiminguga taotletakse, et õpilane areneks terviklikuks isiksuseks, kes suhtub endasse ja teistesse positiivselt, arvestab kaasinimestega, lähtub oma tegevuses üldinimlikest väärtustest ning märkab ja mõistab ühiskonnas toimuvat, on valmis ühiskonnaelus osalema, võtab vastutuse oma otsuste ja valikute eest ning mõistab üksikisiku rolli globaalsel tasandil;

kes teeb majanduslikke otsuseid rahatargalt ja vastutustundlikult, oskab elatada ennast ja oma peret, teenida tulu, maksab kohusetundlikult makse ja panustab selle kaudu ühiskonna arengusse. Kõigi sotsiaalvaldkonna õppeainete seisukohalt on tähtis koostööoskus ja konstruktiivsete lahenduste leidmise oskus.

Õppesisu käsitluses teeb aineõpetaja valiku arvestusega, et kirjeldatud õpitulemused, üld- ja valdkonnapädevused oleksid saavutatavad.

Võimalusi valdkonnaüleseks lõiminguks, üldpädevuste arengu toetamiseks ja õppekava läbivate teemade käsitlemiseks

Sotsiaalvaldkonna õppeainete õppimise kaudu toetatakse õpilastes kõigi riikliku õppekava üldosas kirjeldatud üldpädevuste arengut. Üldpädevuste saavutamist toetab ainevaldkonna õppeainete eesmärgipärane lõimimine teiste valdkondade õppeainetega ning läbivate teemade õpilase jaoks tähenduslik käsitlemine. Selle tulemusel kujuneb õpilasel suutlikkus rakendada oma teadmisi ja oskusi erinevates olukordades, kujundada enda väärtushoiakuid ja - hinnanguid ning võimalus omandada ettekujutus ühiskonna kui terviku arengust. Seejuures on väga oluline süsteemne ja järjepidev koostöö aineõpetajate vahel.

Õppe kavandamine ja korraldamine

Õppetegevus on õppijakeskne, toetab õpimotivatsiooni hoidmist ja õpilaste kujunemist aktiivseiks ja iseseisvaiks õppijaiks ning loovaiks ja kriitiliselt mõtlevaiks ühiskonnaliikmeiks, kes suudavad teha valikuid, võtta vastutust oma õppimise eest ja tulevad toime muutunud olukorras ning on valmis kavandama oma edasist haridusteed.

Gümnaasiumis õppetegevust kavandades ja korraldades teevad õpetajad koostööd, seejuures:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, valdkonnapädevustest, taotletavatest teadmistest, oskustest ja hoiakutest ning õpitulemustest ja kooli õppekavas sätestatud õppesisust ning lõimingust teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) arvestatakse didaktika nüüdisaegsete käsitluste ja ainevaldkonnas toimunud arengutega, võetakse arvesse kohalikku eripära, muutusi ühiskonnas ja maailmas ning seostatakse neid omavahel;
- 3) taotletakse, et õpilase õpikoormus oleks mõõdukas, jaotuks õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätkaks piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevusteks, õpilast suunatakse oma õppimist mõtestama ja kavandama ning õpikoormust jagama;
- 4) arvestatakse õpilaste eelteadmisi, huvisid, individuaalseid eripärasid ja -võimeid, kasutatakse diferentseeritud ja sobivat pingutust nõudvaid ülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud ja õpilasele tähenduslikku käsitlust, reageeritakse õpi- ja eluraskustele ning pakutakse õpiabi ja tuge õpivalikutes;
- 5) võimaldatakse nii individuaalset, paaris- kui ka rühmaõpet, kujundatakse õpiharjumusi ja - oskusi, mõtestatakse ja analüüsitakse õppimist, suunatakse tegema teadvustatud ja teadlikke valikuid, võtma vastutust oma õppimise eest;
- 6) kaasatakse õpilasi õppetegevuste kavandamisse ja juhtimisse, pakutakse võimalusi analüüsida ja mõtestada õppeprotsessi nii enda õppimise ja õpistrateegiate kui ka õpetaja juhitud õppe korraldamise aspektist;
- 7) kavandatakse aega õpitava tähenduslikkuse, eesmärkide, õpitulemuste ning hindamiskriteeriumide mõtestamiseks ning eneserefleksiooniks, õpitakse andma ja vastu võtma tagasisidet;
- 8) rakendatakse uurivat, probleeme lahendavat ja teaduspõhist õpet, kasutatakse mitmekesiseid ja kombineeritud õppemeetodeid ning aktiivsust, loovust, koostööd ja analüüsi soodustavaid õppetegevusi, laiendatakse õpilaste teadmisi mitmekülgselt, tutvustatakse näiteid valdkonna teadussaavutustest ja aktuaalsetest probleemidest, arendatakse oskusi ja kujundatakse hoiakuid;
- 9) rakendatakse ja kasutatakse info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õppekeskkondi, õppematerjale ja -vahendeid, arendatakse info kriitilise otsimise ja hindamise pädevust, arvestades autoriõiguse ja uurijaeetikaga;
- 10) võimaldatakse siduda õpet koolivälise, sh ühiskonnaeluga, et kogu ainekäsitlus oleks võimalikult elulähedane ja õpilasele tähenduslik ning kujundaks õppija arusaama maailmas toimuvast, suutlikkust siduda kohalikku ja globaalset;

Õppetegevuse kaudu laiendatakse ainevaldkonna teadmisi ja kujundatakse oskusi. Ajaloõpetus on valdavalt uurimispõhine, kasutatakse esmaseid ja teiseseid allikaid. Kõikides sotsiaalvaldkonna ainetes tuleb lisaks põhiteemadele käsitleda ka ühiskonnas asetleidvaid muutusi ning kasutada õppe ilmestamiseks näiteid ümbritsevast elust.

Hindamine

Hindamine on õppeprotsessi osa, mille kaudu toetatakse õpilase õppimist ja arengut. Hindamisel saadakse ülevaade õpitulemuste saavutatusest ja õpilase individuaalsest arengust ning toetatakse selle kaudu õpilase kujunemist positiivse minapildi ja adekvaatse enesehinnanguga enastjuhtivaks õppijaks. Hindamise tulemusena saab õpilane tagasisidet oma edenemise kohta õppimisel ja õpistrateegiatega valikuteks. Õpetaja saab teavet oma õpetamise tulemuslikkuse kohta ning sisendit nii õppetegevuse kui iseenda pädevuste arendamiseks.

Hindamise alus on valdkonna ainekavades kirjeldatud õpitulemused kooliastmete kaupa. Hindamisega toetatakse kooliastme lõpuks taotletavate teadmiste ja oskuste omandamist, hoiakute kujunemist ning valdkonnapädevuste saavutamist. Ainealaste teadmiste ja oskuste kõrval antakse tagasisidet ka üldpädevuste arengu ning väärtushoiakute ja -hinnangute kujunemise kohta. Hoiakute kujunemisele antakse tagasisidet suunavate ja toetavate sõnaliste hinnangute abil. Selleks rakendatakse nii diagnostilist, kujundavat kui ka kokkuvõtvat hindamist, mida esitatakse nii sõnaliste hinnangute kui ka numbriliste hinnatena. Diagnostilise hindamise käigus selgitatakse välja õpilaste eelteadmiste ja oskuste tase, ainealased väärarusaamad ja spetsiifilised õpiraskused, et kavandada järgnevat õppimist ja õpetamist.

Õppeprotsessi käigus rakendatakse kujundavat hindamist, kus õpilane saab suulist ja kirjalikku tagasisidet oma õpitulemuste saavutamise taseme ning tugevate külgede ja arenguvõimaluste kohta.

Kokkuvõttev hindamine toimub üldjuhul õppeperioodi või mahuka õppeteema lõpul, et kontrollida nii õppetöös püstitatud eesmärkide täitmist kui riikliku õppekavaga sätestatud õpitulemuste saavutatust. Kursuse kokkuvõttev hinne võib kujuneda õppeperioodi jooksul toimunud hindamise tulemusena, seejuures arvestatakse, et hinnatel võib sõltuvalt töö mahust olla erinev kaal.

Õpilane kaasatakse hindamisprotsessi nii oma töö hindamisel kui ka kaasõpilaste tagasisidestamisel. Õpilasele on õppeprotsessi alguses teada, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning millised on hindamise kriteeriumid. Õpilast suunatakse õppeprotsessi käigus oma õppimist ja püstitatud eesmärkide saavutamist analüüsima ja reflekteerima.

Arutluste, juhtumianalüüside, loominguliste tööde ja projektülesannete puhul hinnatakse arvamuste ja seisukohtade argumenteeritust, seostatust ja veenvust, õpilase seisukohtadele minevikusündmuste, ühiskonnas ja maailmas toimuva kohta antakse sõnalist kirjeldavat tagasisidet. Praktiliste ja loominguliste ülesannete sooritamisel hinnatakse nii protsessi kulgu kui tulemust, probleemide märkamise ja analüüsi oskust, suutlikkust rakendada teoreetilisi teadmisi praktiliselt õpituatsioon. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid pööratakse tähelepanu ka õpilase keelekasutusele, sh erialaste terminite, isiku-, riikide- ja kohanimedele, rahvusvaheliselt aktsepteeritud lühendite õigele kasutusele ja õigekirjale, mida arvestatakse hindamisel vastavalt ülesande eesmärgile ja kokkulepitud hindamiskriteeriumidele.

Erineva keerukusastmega teadmiste, oskuste ja hoiakute hindamise võimaldamiseks kasutatakse mitmekesiseid hindamisviise ja -vorme. Hindamisvahendi ja -viisi valik sõltub püstitatud õppe-eesmärkidest ja eeldatavast õpitulemusest. Hindamismeetodite valikul arvestatakse õpilaste vanuselisi iseärasusi, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla.

Ajaloo hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi tähtsamate ajaloosündmuste ja -nähtuste analüüsi nõudvate ülesannete kaudu. Allikaanalüüsi puhul hinnatakse allikast olulise info leidmist, selle tõlgendamist ja võrdlemist, kommenteerimist ning usaldusväärsuse üle otsustamist. Arutluse puhul hinnatakse kirjutise

vastavust teemale, ajastu- ja teemakohaste faktide teadmist, analüüsi, võrdlemise, seoste loomise ja järelduste tegemise oskust ning isikliku suhtumise väljendamist põhjendatud hinnangute kaudu.

Inimeseõpetuses hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi ning nende seostamise oskust. Õpilase hoiakuid ja väärtushinnanguid mõõdetakse ja tagasisidestatakse vaatluse, õpilase antud hinnangute ja otsustuste ning juhtumianalüüsi alusel.

Ühiskonnaõpetuses hinnatakse arutlusoskust, erinevate allikate, sh õigustekstide tõlgendamist ja analüüsi, ühiskondlike probleemide analüüsi ja oma seisukoha kujundamise ning selle põhjendamise oskust; aga ka kodanikuvalmidust ja -vastutust ühistegevuses osalemise, ühiskonnaliikmele kohustuslike toimingute, sh vajalike dokumentide täitmise oskuse jt eakohaste ülesannete kaudu. Väitluses hinnatakse oskust kuulata aktiivselt teise osapoole väiteid ning oskust esitatud väidetele tõenduspõhiste argumentidega vastata.

Hindamisel lähtutakse vastavatest gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest, hindamise nõuded ja korraldus, sh mitterumbrilise hindamise kasutamine ja mujal õpitu arvestamine täpsustatakse kooli õppekavas.

Õppekeskkond

Õppimist toetav õppekeskkond kujundatakse viisil, kus luuakse kultuuritundlik, üksteist austav, kaasav, vastastikku hooliv ja toetav, turvaline, kiusamis- ja vägivallavaba õppekeskkond, mis rajaneb usalduslikel suhetel, sõbralikkusel ja heatahtlikkusel ning kus märgatakse ja tunnustatakse õpilase pingutusi ja õpiedu. Aktsepteeritakse erinevate seisukohtade olemasolu, arutletakse nende üle ning hinnatakse neid lähtudes allikatest, tõenduspõhistest faktidest ning demokraatliku ühiskonna aluspõhimõtetest.

Kool võimaldab viia õpet läbi ruumis, kus on:

- 1) mööbli ümberpaigutamise võimalus liikumist eeldavateks tegevusteks nagu rühmatööd, dramatiseeringud, rolli- ja õppemängud;
- 2) internetiühendus nii õpetajal kui ka õpilastel, digitehnoloogia ning audiovisuaalse esitluse ja videoühenduse kasutamise võimalused.

Kool võimaldab:

- 1) korraldada õpet väljaspool klassiruumi, nt mäluasutuses või ametiasutuses;
- 2) kasutada ainekava eesmärgi toetavaid õppematerjale ja -vahendeid;
- 3) õppekäike ja kohtumisi erinevate valdkondade esindajatega.

1 Sotsiaalsed ainekava

1.1 Ajalugu gümnaasium

ÕPPEAINE AJALUGU
Õppeaine kirjeldus, hindamise erisused. Ajaloos õppimise käigus omandatakse pädevused, mis on vajalikud oma elu korraldamiseks ajalooteadvuse toel ühiskonnale omases ajaloolises kultuuris. Ajaloosõpetus toetab ajaloolise mõtlemise kujunemist. Ajalooline mõtlemine tähendab suutlikkust märgata tähenduslikkust ajaloos, oskust kasutada esmaallikaid tõendusmaterjalina, tunda ära muutusi ja ajaloosündmuste järjepidevust, analüüsida põhjusi ja tagajärgi, tajuda ajaloolist konteksti ja mõista ajalooliste tõlgenduste eetilist mõõdet.

Ajalooõpetus aitab õpilasel omandada kultuuriruumis ning ajalookeskkonnas orienteerumiseks vajalikke teadmisi ja oskusi ning teadvustada ja analüüsida minevikunähtuste muutlikkust, tõlgendatavust, omavahelisi seoseid ning seoseid tänapäevaga ning kujundada arusaam, et minevikku pöördumata on raske mõista tänapäeva, nt kriisikollete olemust, Eesti ajaloo sõlmküsimusi, võõrvallutustega kaasnenud mõju erinevatel ajaperioodidel. Õpitakse väärtustama kohalikku kultuuripärandit, inimeste iseotsustamise õigust ja vabadust, analüüsima eetilisi valikuid ja mõistma hukka agressiooni ja okupatsiooni ning inimsusevastaseid kuritegusid. Käsitletakse inimeste igapäevaelu ja maailmapilti, ühiskonda, kultuuri ja mõtteviisi, sh väärtushinnangute muutumist, ning ajaloolisi isikuid ja sündmusi, lähtudes mitmeperspektiivsuse põhimõttest, mis tähendab erinevate vaatenurkadega arvestamist.

Gümnaasiumi ajaloo õppesisu õpetatakse kursuste kaupa. Sissejuhatavas kursuses käsitletakse üldajaloo sõlmpunkte. Järgnevalt käsitletakse kahe kursuse jooksul Eesti ajalugu kronoloogilisest printsiibist lähtuvalt seoste loomisega üldajaloos. Eraldi kolm kursust on mõeldud lõimituna Eesti ajaloo ja XX sajandi ajaloo tarbeks.

Gümnaasiumi ajalooõpetuses tähtsustatakse probleemikeskset käsitlust, analüüsides hinnanguid ja tõlgendusi erinevast seisukohast lähtudes. Mõistmaks, et ajalookirjutamine sõltub ajast ning ajalooürija seisukohast, kujundatakse kriitilist suhtumist erinevatesse mõtteviisidesse, võrreldakse ajaloosündmuste ja nähtuste käsitlemist eri allikais ning hinnatakse allikate usaldusväärsust. Avatud arutelu käigus tuleks analüüsida klassis esilekerkivaid küsimusi, arvamusi ja seisukohti, sh tundlikke ja vastuolulisi teemasid, mis on põhjustatud oluliste väärtuste ja huvide konfliktist või nende aluseks olevate faktide või väidete vaidlustamisest. Tundlike ja vastuoluliste teemade käsitlemine ajalooõpetuses eeldab erinevate seisukohtade ärakuulamist ja nende üle arutamist; mitmeperspektiivne ajalooõpe lubab käsitada tundlikke ajalooteemasid laiemas võrdlevas kontekstis ja eri osapoolte seisukohast või rollist lähtudes.

Ajalooõpetuse mitmetahulise käsitluse kaudu on võimalik vältida mineviku vastasseisude ülekannet praegustele grupiidentiteetidele.

Ajalooõpetus arvestab õpilaste kultuurilise taustaga, suhestades õppeprotsessi õpilaste ajalookultuuriga. Kultuuritundlik ajalooõpetus tähendab ajalooteemade mitmeperspektiivset käsitlemist ja erinevate ajalookogemuste arvestamist, kuid samas tuleb vältida relativismi, st kõigi vaatenurkade võrdselt asjakohaseks tunnistamist. Erinevate vaatenurkade võrdlemisel saab toetuda üldhumanistlikele väärtustele ja ajalooteaduslikele põhimõtetele (tõendipõhisus, allikakriitilisus jms).

Ajalooõpetuses väärtustatakse kultuurilist mitmekesisust, sh kujundatakse mõistmist, et mitmekesisus on ühiskonna rikkus ja arengu tingimus.

Teadvustatakse õppija rolli kultuuripärandi säilitajana ning edasikandjana. Ajalooõpetus toetab õppija enesemääratluse kujunemist, aga ka võimet asetada end kellegi teise olukorda, vaadelda maailma kellegi teise seisukohast lähtudes.

Õppijat suunatakse uurimise, arutluse ning analüüsi kaudu looma seoseid ja tegema järeldusi, kujundama isiklikku suhtumist ning põhjendama seda argumenteeritult. Kriitilise mõtlemise kujundamiseks käsitletakse erinevaid allikaid jt õppetekste, mis annavad ajaloosündmustele hinnangu erinevast seisukohast lähtudes. Ajalooõpetuse analüüsimise kaudu rikastub väärtussüsteem, kujuneb rahvuslik ja kultuuriidentiteet, sallivus ja pooldav suhtumine demokraatlikesse väärtustesse, areneb õpilase ajalooline mõtlemine ning rikastub ajalooteadus.

Ajaloo mõistmisele aitavad kaasa ekskursioonid, õppekäigud, ajaloo- ja ilukirjandus, teater ja kino, meedia, internet, eri inimesed ning paigad. Selle kogemuse ühendamisel koolis õpituga kujuneb õpilasel järk-järgult arusaam ajaloost. Õpilaste maailmapilti rikastab ainetevaheline integratsioon ning lähedaste teemade käsitlus erinevatest aspektidest lähtudes.

Ajalooõpetuse kaudu kujundatakse koos teadmiste laiendamisega erinevaid oskusi:

- 1) ajas orienteerumise oskus; oskus leida, analüüsida ja mõista seoseid ning mõtestada sündmuste ja nähtuste ajaloolise tausta kujunemist;
- 2) ajaloomõistete tundmine ja kontekstis kasutamise oskus; erialase sõnavara laienemine;
- 3) ajaloo kohta küsimuste esitamise ning neile vastates erinevate lahenduste pakkumise oskus;

- 4) funktsionaalne kirjaoskus, kriitilise mõtlemise oskus, arutlusoskus, järelduste tegemise ja seoste loomise ning oma seisukoha kujundamise ja põhjendamise oskus;
- 5) empaatia, oskus asetada end kellegi teise olukorda ajastut arvestades, koostöö- ja konfliktilahendusoskus;
- 6) allikaanalüüsi ja ajalookaardiga töötamise oskus, erinevatest teabeallikatest info leidmise, kasutamise, kriitiline hindamise ja analüüsi oskus, allika usaldusväärsuse hindamise oskus;
- 7) suulise ja kirjaliku eneseväljenduse, referaadi ja ajaloo uurimistöö koostamise oskus, oskus kasutada IT-vahendeid info hankimiseks ja tulemuste esitlemiseks.

Oskuste kujundamine ajalooõpetuses on pidev protsess ning see toimub erinevate õppeteemade käsitlemise kaudu. Oskuse eeldatavat saavutustaset kirjeldatakse gümnaasiumi lõpus õpitulemustena.

Õpetamisel ja hindamisel arvestatakse õpilaste erivajadusi.

Gümnaasiumi lõpuks taotletavad teadmised, oskused, hoiakud kohandatakse klassi ja õpilaste erivajadusi arvestades

Õpilane:

- 1) analüüsib ajaloo perioodide iseloomulikke tunnuseid, vaimulaadi ja erinevuste põhjusi, mõistab ja analüüsib ajaloolise arengu jätkuvust ja muutuste põhjusi, mõistab minevikus elanud inimeste elu ajaloolises kontekstis ning üksiksiku valikute ja otsuste tähtsust inimkonna ajaloo kujundamisel;
- 2) analüüsib Eesti ajalugu Euroopa ja maailma ajaloo kontekstis ning mõistab vastastikuseid seoseid;
- 3) mõistab tänapäeva Eesti ühiskonna kujunemise ajaloolist tausta, tunneb ära mineviku mõjutusi;
- 4) mõistab, et inimeste eluviisi, väärtushinnanguid ja ühiskonnaelu mõjutavad religioon ja ideoloogiad, mõistab teaduse ning kultuuri arengu ja tehnoloogiliste muutuste mõju ühiskonnale ja nende vastastikuseid seoseid;
- 5) mõistab suurriikide mõju maailma majandusele ning poliitikale eri ajastuil, analüüsib riikidevahelist koostööd ja konfliktide lahendamise viise;
- 6) analüüsib demokraatlike ja mittedemokraatlike riikide arengu põhijooni;
- 7) mõistab ajaloosündmuste ja -protsesside erineva tõlgendamise põhjusi ja tagajärgi, analüüsib kriitiliselt infot, eristab fakti arvamusest;
- 8) tunneb inimkonna kultuurisaavutusi ja mõistab kultuuri järjepidevust;
- 9) mõtestab enda rolli kultuuri kandjana ja kultuuripärandi säilitajana, teadvustab kultuurilist mitmekesisust ja kultuuri rolli enesemääratlemises;
- 10) mõistab inimtegevuse ja keskkonna vastastikust mõju.

ÕPITULEMUSED

Õpilane:

- 1) teab ajaloo perioode, neile iseloomulikke tunnuseid ja vaimulaadi ajaloolises arengus; (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 2) mõistab inimese, ühiskonna ja kultuuri olemuslikke seoseid erinevatel ajaloo perioodidel, analüüsib väärtushinnangute ja väärtusruumi muutumist ajas; (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 3) iseloomustab ja võrdleb ajastuid erinevate ühiskonnaelu valdkondade kaudu; (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 4) teab Euroopa ja maailma ajaloo pöördelisi sündmusi ja protsesse, mõistab nende tähtsust ja mõju ühiskonna arengus; (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 5) rekonstrueerib minevikus elanud inimese elu, arvestades ajastu eripära ning inimese sotsiaalset ja kultuuritausta, rakendades empaatiat; (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

- 6) toob näiteid ajalooost, kuidas üksikisiku valikud on muutnud arusaamasid ühiskonnas tervikuna või kitsamas valdkonnas; (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 7) tõlgendab ajaloo sündmusi allikatele tuginedes erinevast vaatenurgast; (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 8) mõistab, et nii ajalooallikas kui ka ajaloonarratiiv on mõjutatud selle autorist, loomise asjaoludest, ajastust ning tõlgendajast; (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 9) selgitab näidete varal sündmuste või protsesside erineva tõlgendamise põhjusi ning ühekülgse ajalookäsitluse tagajärgi; (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 10) eristab fakti arvamusest, hindab allikaid kriitiliselt, tunneb ära valeuudise; (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 11) märkab minevikupärandit ja väärtustab seda ajalooallikana, mõtestades selle tähendust; (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 12) mõistab, kuidas kultuuripärand peegeldab minevikuühiskonda, analüüsib kultuuri arengu põhijooni ning seostab neid ühiskonnas toimunud muutustega; (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 13) toob näiteid eesti kultuurist minevikus, saab aru eesti kultuuri järjepidevusest ja erinevatest mõjutustest; (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 14) toob näiteid erinevate kunstistiilide avaldumisest, sh Eesti kunstis; (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 15) analüüsib näidete toel, kuidas loodus on mõjutanud inimtegevust ning inimtegevus loodust. (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

ÜLDAJALUGU

Õpitulemused:

- 1) teab Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide kujunemislugu; (Üldajalugu, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II)
- 2) toob näiteid demokraatia kujunemisloost; (Üldajalugu)
- 3) analüüsib demokraatia avaldumist ühiskonnaelus ja poliitikas uusajast tänapäevani. (Üldajalugu, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

Õppesisu kohandatakse klassi ja õpilaste erivajadusi arvestades:

Vanaaeg:

Kreeka linnriigid: valitsemine, kodanikkond, eluolu. Sparta ja Ateena.

Hellenid ja barbarid: hellenite kasvatus, haridus ja igapäevaelu.

Kreeka kultuur: mütoloogia ja religioon. Homeroose eeposed. Ajalookirjutuse algus. Kõnekunst. Teater. Filosoofia: Sokrates, Platon, Aristoteles. Olümpiamängud.

Makedoonia tõus ja hellenism: Aleksander Suur.

Rooma riigi teke. Rooma vabariik ja selle korraldus. Rooma tõus suurriigiks: armee. Caesar. Keisrivõimu kehtestamine: Augustus. Lääne-Rooma ja Ida-Rooma.

Rooma ühiskond ja eluolu: perekond, kasvatus ja haridus. Rooma õigus. Rooma kui antiikaja suurlinn. Ehituskunst.

Religioon: ristiusu teke ja levik ning tõus riigiusuks.

Antiiktsivilisatsioonide saavutused ja tähtsus maailma ajaloos.

Keskaeg:

Rahvasterändamine ja Lääne-Rooma riigi langus.

Frangi riik: Karl Suur. Lääne-Euroopa riikide teke.

Ühiskond ja eluolu: läänikord. Feodaalide ja talurahva eluolu. Rüütlikultuur. Linnaühiskond: kaubandus, käsitöö, valitsemine.

Islami teke ja levik: Muhamed. Koraan.

Ilmalik võim ja vaimulik autoriteet: keisrivõim ja paavstlus. Religiooni dominantsus. Vaimulikud ordud. Ketserlus. Ristisõjad.

Ülikoolid ja skolastika.

Uusaeg:

Uue maailmapildi kujunemine: renessanss ja humanism, maadeavastuste mõjud ning tagajärjed, reformatsioon ja vastureformatsioon.

Absolutism ja parlamentarism: poliitiline kaart uusaja alguses. Absolutism Prantsusmaal, parlamentarismi kujunemine ja kindlustumine Inglismaal. Ameerika Ühendriikide iseseisvumine.

Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni sõjad, nende mõju Euroopale: valgustus. Viini kongress. Rahvusluse tõus ja rahvusriikide teke.

Industriaalühiskond: tööstuslik pööre, industriaalühiskonna tunnused. Maailmamajandus, teaduse ja tehnoloogia areng uusajal.

EESTI AJALUGU I (kuni 16. ja 17. sajandi vahetuseni)

Õpitulemused:

- 1) mõistab ajaloolise arengu järjepidevust Eestis, sealhulgas kodukoha ajaloo näitel ja Euroopa ajaloo kontekstis; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 2) seostab Eesti ajalugu Euroopa ja maailma ajalooga, tuues esile erinevate ajalooperioodide eripära; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 3) analüüsib näidete kaudu, kuidas Euroopa ja maailma kultuuri, majanduse ja poliitika areng on mõjutanud Eesti ühiskonda erinevatel ajalooperioodidel; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 4) toob näiteid ristiisu mõjust Eesti ühiskonnaelu eri valdkondadele; (Eesti I)
- 5) selgitab allikatele tuginedes tänapäeva Eesti ühiskonnale iseloomulike ilmingute ja arengute ajaloolist tausta, hinnangute muutumist ajas ja põhjendab nende tagamaid; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 6) selgitab, millest sõltus eri ajastutel inimeste sotsiaalmajanduslik staatus Eestis ja Euroopas; (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 7) teab, kuidas Eesti haldusjaotus on ajas muutunud ning selgitab muutuste põhjusi; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II)
- 8) analüüsib Eesti ühiskonnaelu erinevate suurriikide koosseisus, lähtudes erinevast perspektiivist; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II)
- 9) teab religioonide ja ideoloogiliste õpetuste tekkelugu, leviku põhjusi ning mõju ühiskonna arengule; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 10) analüüsib, millistest teguritest võisid olla mõjutatud inimeste ideoloogilised valikud; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu III)
- 11) selgitab näidete abil tehnoloogia arengu ja ühiskonna vastastikust mõju; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

12) analüüsib näidete toel hariduse arengut erinevatel ajaperioodidel, mõistab, kuidas mõjutas haridus ühiskonna arengut ja inimese elu; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

13) tunneb inimkonna kultuurisaavutusi ajastu kontekstis, selgitab näidete abil nende tähtsust oma ajas ning nende mõju järgnevatele ajastutele, mõistab kultuuri järjepidevust; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

14) analüüsib kultuuri ja teaduse ajaloolist arengut, nimetab teaduse ja tehnika arengu saavutusi ning kirjeldab nende rakendamist erinevast perspektiivist. (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

Õppesisu kohandatakse klassi ja õpilaste erivajadusi arvestades:

Esiaeg:

Jääaeg ja selle taandumine. Inimasustuse algus Euraasia põhjaosas.

Muinasaja allikad ja nende uurimine.

Kiviaja arheoloogilised kultuurid Eestis: Kunda kultuur, kammkeraamika kultuur, nöörikeramika ehk venekirveste kultuur – elanike peamised tegevusalad ning kultuuri iseloomustavad muistised.

Pronksiaeg. Asva kultuur. Rauaaeg. Põlispõllundus, kalmed, linnused.

Eesti esiaja lõpul. Suhted naabritega: idaslaavlased, balti hõimud, viikingid. Rahvusvaheliste kaubateede kujunemine ja Eesti.

Eesti ühiskond esiaja lõpul: sotsiaalne kihistumine. Maakonnad ja kihelkonnad. Linnused. Külad ja elamud.

Muinasusund ning ristiusu levik Eestis. Muinasusundi seos loodusega. Vanimad teated ristiusu levikust Eestis.

Keskaeg:

Muistne vabadusvõitlus: Balti ristsõdade põhjused. Muistse vabadusvõitluse kulg. Eestlaste lüüasaamise põhjused ja tagajärjed. Henriku Liivimaa kroonika ajalooallikana.

Vana-Liivimaa riigid: riiklik korraldus ja poliitiline kaart. Seisused. Maapäev. Vana-Liivimaa riikide omavahelised suhted ja suhted naabritega. Jüriöö ülestõus, selle põhjused ja tagajärjed.

Keskaja ühiskond Eestis: läänikorraldus. Mõisate rajamine. Sunnismaisuse ja teoorjuse kujunemine. Keskaegsed linnad Eestis: linnade valitsemine. Käsitöö, kaubandus, Hansa Liit. Gildid ja tsunftid. Eluolu linnas.

Kirik ja kultuur: vaimulikud ordud ja kloostrid.

Üleminek keskajast uusaega:

Tugeva keskvoimuga riikide kujunemine Läänemere regioonis.

Reformatsioon Eestis: haridusolud. Eestikeelse trükisõna algus.

Liivi sõda: Vana-Liivimaa asend Läänemere regioonis. Liivi sõja eellugu, kulg ja tulemused.

Eesti kolme kuningriigi valduses: riiklik korraldus ja poliitiline kaart. Vastureformatsioon.

Kultuuri areng: Balthasar Russowi kroonika ajalooallikana. Reformatsiooni ja vastureformatsiooni mõju vaimuelule.

EESTI AJALUGU II (kuni 19. sajandi lõpuni)

Õpitulemused:

1) mõistab ajaloolise arengu järjepidevust Eestis, sealhulgas kodukoha ajaloo näitel ja Euroopa ajaloo kontekstis; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

- 2) seostab Eesti ajalugu Euroopa ja maailma ajalooga, tuues esile erinevate ajalooperioodide eripära; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 3) analüüsib näidete kaudu, kuidas Euroopa ja maailma kultuuri, majanduse ja poliitika areng on mõjutanud Eesti ühiskonda erinevatel ajalooperioodidel; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 4) selgitab allikatele tuginedes tänapäeva Eesti ühiskonnale iseloomulike ilmingute ja arengute ajaloolist tausta, hinnangute muutumist ajas ja põhjendab nende tagamaid; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 5) selgitab, millest sõltus eri ajastutel inimeste sotsiaalmajanduslik staatus Eestis ja Euroopas; (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 6) teab, kuidas Eesti haldusjaotus on ajas muutunud ning selgitab muutuste põhjusi; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II)
- 7) analüüsib Eesti ühiskonnaelu erinevate suurriikide koosseisus, lähtudes erinevast perspektiivist; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II)
- 8) teab religioonide ja ideoloogiliste õpetuste tekkelugu, leviku põhjusi ning mõju ühiskonna arengule; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 9) analüüsib, millistest teguritest võisid olla mõjutatud inimeste ideoloogilised valikud; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu III)
- 10) selgitab näidete abil tehnoloogia arengu ja ühiskonna vastastikust mõju; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 11) analüüsib näidete toel hariduse arengut erinevatel ajaperioodidel, mõistab, kuidas mõjutas haridus ühiskonna arengut ja inimese elu; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 12) tunneb inimkonna kultuurisaavutusi ajastu kontekstis, selgitab näidete abil nende tähtsust oma ajas ning nende mõju järgnevatele ajastutele, mõistab kultuuri järjepidevust; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 13) analüüsib kultuuri ja teaduse ajaloolist arengut, nimetab teaduse ja tehnika arengu saavutusi ning kirjeldab nende rakendamist erinevast perspektiivist; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

Õppesisu kohandatakse klassi ja õpilaste erivajadusi arvestades:

Rootsi aeg:

Rootsi suurriigi ajastu.

Rootsi keskvoim ja baltisaksa aadel.

Majanduslik areng: talurahva õiguslik seisund ja majanduslik olukord. Reduktsioon ja selle tulemused. Manufaktuuride teke. Kaubandus.

Vaimuelu ja kultuur: luterlus riigiusuna. Esimesed gümnaasiumid. Ülikooli asutamine Tartus. **Rahvaharidus. Eestikeelse kirjasõna levik.**

Eesti 18. sajandil:

Põhjasõda: Põhjasõja põhjused, kulg ja tulemused.

Rahvastikuprotsessid Eestis 16.–18. sajandil. Sõdade, haiguste, olmetingimuste ja näljahädade mõju rahvastikule.

Balti erikord: Vene keskvoim ja baltisaksa seisuslik omavalitsus. Talurahva õiguslik seisund ja majanduslik olukord. Asehalduskord.

Vaimuelu 18. sajandil: baltisaksa kultuur ja talurahvakultuur. Rahvaharidus. Pietism ja valgustus.

Eesti 19. sajandil ja 20.sajandi algul:

Moderniseeruv Euroopa: industriaalühiskonna kujunemine, rahvuslik liikumine. Venemaa 19. sajandil ja 20. sajandi algul.

Talurahva vabanemine: pärisorjuse kaotamine Eestis. Talurahva omavalitsuse kujunemine. Talude pärisseostmine. Usuvahetusliikumine. Tööstuse areng.

Erinevused Põhja- ja Lõuna-Eesti arengus.

Ärkamisaeg: eelärkamisaeg. Estofiilid. Tartu ülikool 19. sajandil. Eesti haritlaskonna kujunemise algus. Seltsiliikumine. Tähtsamad rahvusliku liikumise ettevõtmised ja nende eestvedajad, erimeelsused eesmärkide saavutamisel.

Moderniseeruv Eesti: majanduse areng. Raudteede ehitamine, selle mõju majanduslikule ja sotsiaalsele arengule. Suurtööstuse kujunemine. Põllumajanduse areng. Talurahva kihistumine. Ülevenemaaliste seaduste laienemine Eestile. Venestusaja mõju haridusele, kultuurile ja rahvuslikule liikumisele. Rahvusliku professionaalse kultuuri kujunemine. Uus rahvuslik tõus. Poliitilised rühmitused Eestis. 1905. aasta sündmused ja nende mõju ühiskonnale.

LÄHIAJALUGU I (Eesti ja maailm XX sajandi I poolel)

Õpitulemused:

- 1) mõistab ajaloolise arengu järjepidevust Eestis, sealhulgas kodukoha ajaloo näitel ja Euroopa ajaloo kontekstis; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 2) seostab Eesti ajalugu Euroopa ja maailma ajalooga, tuues esile erinevate ajalooperioodide eripära; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 3) analüüsib näidete kaudu, kuidas Euroopa ja maailma kultuuri, majanduse ja poliitika areng on mõjutanud Eesti ühiskonda erinevatel ajalooperioodidel; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 4) selgitab allikatele tuginedes tänapäeva Eesti ühiskonnale iseloomulike ilmingute ja arengute ajaloolist tausta, hinnangute muutumist ajas ja põhjendab nende tagamaid; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 5) selgitab, millest sõltus eri ajastutel inimeste sotsiaalmajanduslik staatus Eestis ja Euroopas; (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 6) teab, kuidas Eesti haldusjaotus on ajas muutunud ning selgitab muutuste põhjusi; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II)
- 7) analüüsib Eesti ühiskonnaelu erinevate suurriikide koosseisus, lähtudes erinevast perspektiivist; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II)
- 8) teab religioonide ja ideoloogiliste õpetuste tekkelugu, leviku põhjusi ning mõju ühiskonna arengule; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 9) analüüsib, millistest teguritest võisid olla mõjutatud inimeste ideoloogilised valikud; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu III)
- 10) selgitab näidete abil tehnoloogia arengu ja ühiskonna vastastikust mõju; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 11) analüüsib näidete toel hariduse arengut erinevatel ajaperioodidel, mõistab, kuidas mõjutas haridus ühiskonna arengut ja inimese elu; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 12) tunneb inimkonna kultuurisaavutusi ajastu kontekstis, selgitab näidete abil nende tähtsust oma ajas ning nende mõju järgnevatele ajastutele, mõistab kultuuri järjepidevust; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 13) analüüsib kultuuri ja teaduse ajaloolist arengut, nimetab teaduse ja tehnika arengu saavutusi ning kirjeldab nende rakendamist erinevast perspektiivist; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 14) teab Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide kujunemislugu; (Üldajalugu, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II)
- 15) toob näiteid suurriikide poliitilisest ja majanduslikust arengust ja koostööst eri ajastutel, selgitades koostöö eesmärgi; (Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 16) analüüsib erinevatest perspektiividest kolonialismi majanduslikke, poliitilisi ja eetilisi aspekte, tuues välja koloniaalimpeeriumide tekke ja lagunemise põhjused; (Lähiajalugu I, Lähiajalugu II)

- 17) analüüsib 20.–21. sajandi suurriikide arenguhooni ja tähtsuse muutumist rahvusvahelistes suhetes; (Lähiajalugu I, Lähiajalugu II)
- 18) võrdleb inimeste õigusi, kohustusi ja vabadusi demokraatlikus ühiskonnas ja diktatuuris ning kujundab oma seisukoha; (Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 19) analüüsib demokraatia avaldumist ühiskonnaelus ja poliitikas uusajast tänapäevani; (Üldajalugu, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 20) analüüsib riikide poliitilist arengut 20. sajandil, kõrvutades demokraatlikku ja diktatuuriühiskonda; (Lähiajalugu I, Lähiajalugu II)

Õppesisu kohandatakse klassi ja õpilaste erivajadusi arvestades:

Maailm esimese maailmasõja eel:

Maailma poliitiline kaart enne esimest maailmasõda (piirid Euroopas, koloniaalimpeeriumid).

Sõjalised liidud enne esimest maailmasõda.

Teaduse ja tehnika areng enne esimest maailmasõda ning selle mõju inimeste igapäevaelule.

Esimene maailmasõda, Eesti Vabadussõda:

Esimese maailmasõja põhjused, kulg ja tagajärjed (sh nii rahvusvaheliste suhete, majanduslike mõjude, tehnoloogia arengu kui ka inimeste igapäevaelu võtmes).

Eesti omariikluse sünni eeldused, sündmuste kulg 1917–1918.

Vabadussõja kulg, sh pöördelisemad sündmused.

Maailmasõdade vaheline aeg, demokraatia ja diktatuurid:

Rahvusvahelised suhted 1920.–1930. aastatel.

Majandus 1920.–1930. aastatel, sh näited riikidest (Eesti, Saksamaa, Ameerika Ühendriigid, Venemaa) ja maailmamajandus (sh suur depressioon).

Demokraatia ja diktatuurid 1920.–1930. aastatel, diktatuuride tekkimise põhjused.

Teine maailmasõda:

Rahvusvahelised suhted teise maailmasõja eel.

Teise maailmasõja kulg, pöördelisemad sündmused.

Sõda kui humanitaarkatastroof, inimsusevastased kuriteod.

LÄHIAJALUGU II (Eesti ja maailm XX sajandi II poolel)

Õpitulemused:

1) mõistab ajaloolise arengu järjepidevust Eestis, sealhulgas kodukoha ajaloo näitel ja Euroopa ajaloo kontekstis; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

2) seostab Eesti ajalugu Euroopa ja maailma ajalooga, tuues esile erinevate ajalooperioodide eripära; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

3) analüüsib näidete kaudu, kuidas Euroopa ja maailma kultuuri, majanduse ja poliitika areng on mõjutanud Eesti ühiskonda erinevatel ajalooperioodidel; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

4) selgitab allikatele tuginedes tänapäeva Eesti ühiskonnale iseloomulike ilmingute ja arengute ajaloolist tausta, hinnangute muutumist ajas ja põhjendab nende tagamaid; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

- 5) selgitab, millest sõltus eri ajastutel inimeste sotsiaalmajanduslik staatus Eestis ja Euroopas; (Üldajalugu, Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 6) teab, kuidas Eesti haldusjaotus on ajas muutunud ning selgitab muutuste põhjusi; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II)
- 7) analüüsib Eesti ühiskonnaelu erinevate suurriikide koosseisus, lähtudes erinevast perspektiivist; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II)
- 8) teab religioonide ja ideoloogiliste õpetuste tekkelugu, leviku põhjusi ning mõju ühiskonna arengule; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 9) selgitab näidete abil tehnoloogia arengu ja ühiskonna vastastikust mõju; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 10) analüüsib näidete toel hariduse arengut erinevatel ajaperioodidel, mõistab, kuidas mõjutas haridus ühiskonna arengut ja inimese elu; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 11) tunneb inimkonna kultuurisaavutusi ajastu kontekstis, selgitab näidete abil nende tähtsust oma ajas ning nende mõju järgnevatele ajastutele, mõistab kultuuri järjepidevust; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 12) analüüsib kultuuri ja teaduse ajaloolist arengut, nimetab teaduse ja tehnika arengu saavutusi ning kirjeldab nende rakendamist erinevast perspektiivist; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 13) teab Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide kujunemislugu; (Üldajalugu, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II)
- 14) toob näiteid suurriikide poliitilisest ja majanduslikust arengust ja koostööst eri ajastutel, selgitades koostöö eesmärgid; (Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 15) analüüsib erinevatest perspektiividest kolonialismi majanduslikke, poliitilisi ja eetilisi aspekte, tuues välja koloniaalimpeeriumide tekke ja lagunemise põhjused; (Lähiajalugu I, Lähiajalugu II)
- 16) analüüsib 20.–21. sajandi suurriikide arenguhooni ja tähtsuse muutumist rahvusvahelistes suhetes; (Lähiajalugu I, Lähiajalugu II)
- 17) võrdleb inimeste õigusi, kohustusi ja vabadusi demokraatlikus ühiskonnas ja diktatuuris ning kujundab oma seisukoha; (Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 18) analüüsib demokraatia avaldumist ühiskonnaelus ja poliitikas uusajast tänapäevani; (Üldajalugu, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 19) analüüsib riikide poliitilist arengut 20. sajandil, kõrvutades demokraatlikku ja diktatuuriühiskonda; (Lähiajalugu I, Lähiajalugu II)

Õppesisu kohandatakse klassi ja õpilaste erivajadusi arvestades:

Külm sõda:

Külma sõja kujunemine ja selle avaldumise vormid: võidurelvastumine, liidud. Kriisid: Korea sõda, Suessi kriis, Kuuba kriis, Vietnami sõda, Berliini kriisid. Kahepooluseline maailm: USA ja NSVLi vastasseis.

Lõhestatud Saksamaa: lõhestamine, kahe Saksa riigi vahelised suhted.

Demokraatlik maailm pärast teist maailmasõda:

USA: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu.

Ühise Euroopa integratsiooni otsingud. Euroopa integratsioon.

NSVL ja kommunistlik süsteem:

Kommunistliku süsteemi kujunemine.

Idablokk: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu, Moskva poliitika ja kriisid: Ungari ülestõus, Praha kevad, Poola kriisid, solidaarsus.

Kommunistlik Hiina.

NSVL: stalinism, sula, stagnatsioon.

Eesti NSV: ühiskond, majanduse areng, rahvastik, vastupanu vormid, suhted väliseestlastega.

Maailm sajandivahetusel:

Majanduslikud ja poliitilised reformid NSVL-is.

NSVL-i ja kommunistliku süsteemi lagunemine. Berliini müüri langemine. Külma sõja lõpp ja geopoliitilised muudatused: poliitilise kaardi muutumine.

USA rolli muutus: uus jõudude vahekord maailmas.

Eesti iseseisvuse taastamine. Integratsioon Euroopasse ja maailma: laulev revolutsioon, riikluse taastamine.

Uued pingekolled: Balkani kriis.

LÄHIAJALUGU III (XX sajandi arengu põhijooned: Eesti ja maailm)

Õpitulemused:

- 1) mõistab ajaloolise arengu järjepidevust Eestis, sealhulgas kodukoha ajaloo näitel ja Euroopa ajaloo kontekstis; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 2) seostab Eesti ajalugu Euroopa ja maailma ajalooga, tuues esile erinevate ajalooperioodide eripära; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 3) analüüsib näidete kaudu, kuidas Euroopa ja maailma kultuuri, majanduse ja poliitika areng on mõjutanud Eesti ühiskonda erinevatel ajalooperioodidel; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 4) selgitab allikatele tuginedes tänapäeva Eesti ühiskonnale iseloomulike ilmingute ja arengute ajaloolist tausta, hinnangute muutumist ajas ja põhjendab nende tagamaid; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 5) teab religioonide ja ideoloogiliste õpetuste tekkelugu, leviku põhjusi ning mõju ühiskonna arengule; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 6) analüüsib, millistest teguritest võisid olla mõjutatud inimeste ideoloogilised valikud; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu III)
- 7) selgitab näidete abil tehnoloogia arengu ja ühiskonna vastastikust mõju; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 8) analüüsib näidete toel hariduse arengut erinevatel ajaperioodidel, mõistab, kuidas mõjutas haridus ühiskonna arengut ja inimese elu; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 9) tunneb inimkonna kultuurisaavutusi ajastu kontekstis, selgitab näidete abil nende tähtsust oma ajas ning nende mõju järgnevatele ajastutele, mõistab kultuuri järjepidevust; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 10) analüüsib kultuuri ja teaduse ajaloolist arengut, nimetab teaduse ja tehnika arengu saavutusi ning kirjeldab nende rakendamist erinevast perspektiivist; (Eesti I, Eesti II, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 11) toob näiteid suurriikide poliitilisest ja majanduslikust arengust ja koostööst eri ajastutel, selgitades koostöö eesmärgi; (Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 12) võrdleb inimeste õigusi, kohustusi ja vabadusi demokraatlikus ühiskonnas ja diktatuuris ning kujundab oma seisukoha; (Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)
- 13) analüüsib demokraatia avaldumist ühiskonnas ja poliitikas uusajast tänapäevani; (Üldajalugu, Lähiajalugu I, Lähiajalugu II, Lähiajalugu III)

Õppesisu kohandatakse klassi ja õpilaste erivajadusi arvestades:

Eluolu ja kultuur:

Ühiskondlikud liikumised ja ideoloogiad: sotsialism, liberalism, noorsooliikumine, kodanikuõiguste liikumised, keskkonnakaitse. Ühiskondlike liikumiste ja ideoloogiate avaldumine kultuuris.

Muutused eluolus: naiste emantsipatsioon, sport, mood, massikultuur, kodumasinad.

Teaduse ja tehnika areng: autoajastu, raadio, televisioon, arvuti, internet, kosmoseajastu.

Kultuurivaldkondade arengu iseloomulikud jooned: kunst, kirjandus, arhitektuur, muusika.

Mitmekultuurilisuse kontseptsioon.

Poliitiliste olude mõju Eesti kultuurile ja eluolule.

Sõja ja rahu küsimus:

Suhtumine sõdadesse: patsifism, võidurelvastumine, desarmeerimine, tuumasõja oht.

Rahvusvahelised organisatsioonid: Rahvasteliit, ÜRO, NATO. Uue maailmakorra loomise katsed.

Konfliktid ja nende lahendamise püüded Lähis-Ida näitel.

Eesti osalemine rahvusvaheliste organisatsioonide töös.

Inimsusevastased kuriteod:

Massikuritegude ideoloogilised alused ja psühholoogilised juured.

Koonduslaagrid, GULAG. Küüditamised.

Natsismikuriteod.

Kommunismikuriteod.

Genotsiid, etnilised puhastused.

Inimsusevastased kuriteod Eestis.

Muu maailm:

Koloniaalsüsteemi lagunemine ja selle tagajärjed.

Uute vastasseisude kujunemine, terrorism.

Islamimaailma aktiveerumine ja vastuolud läänega.

1.2 Kunstiajalugu ainekava

KUNSTIAJALUGU

ÕPPEAINE KIRJELDUS

Kunsti õppeaine roll on aidata õppijal rakendada oma võimeid kunsti ja visuaalkultuuri loojana ning sellega suhestujana, seega ka kultuurikandjana. Kunst õppeainena tugineb ülesehituselt visuaalkultuurile ning arendab visuaalset kirjaoskust, mida on tänapäeva maailmas edukaks toimetulekuks vaja igapäevale. Kunst toetab õppija loovust ja isiksuseomadusi, mis annavad eeldused mistahes inimtegevuse valdkonnas probleeme uut viisi lahendada, jõuda originaalsete, kasulike, eetiliste ja vähemalt looja jaoks soovitud tulemusteni.

Õppeaine lähtealused on:

1) maailma kunsti ja visuaalkultuuri laiahaardeline käsitlemine. Visuaalselt tajutav inimese loodud ja mõtestatud keskkond (visuaalkultuur) hõlmab kujutisi, tekste, esemeid, ehitisi, ruumisuhteid jms ning nende erinevaid ja muutuvaid tähendusvälju. Visuaalkultuur hõlmab nii tahtlikke ja kavandatud artefakte (nt kunstiteosed, graafiline disain, reklaam, fotograafia, mood jne) kui ka juhuslikke ning plaanimata visuaalseid märke ja kooslusi (nt tänaval või meedias kõrvuti sattunud reklaamid, kasutatud tüpograafia, muruplatsi niitmine ja sissetallatud teerada, aja jooksul kujunenud kodusisustus jne). Visuaalkultuuris on teadlik toimimine seotud suhtlusega, erinevate sõnumite ja tähenduste loomise, säilitamise, muutmise ning edastamisega; nii esteetiliselt mitmekesise keskkonna kui ka emotsionaalse ja intellektuaalse keskkonna loomisega; majanduse toimimise ning majanduslike väärtuste loomisega. Kunstipädevuse omandamist toetab maailma kunsti ja visuaalkultuuri käsitlemine nii nüüdisaegses kui ka ajaloolises kontekstis;

2) kunsti vormide ja tähenduste pidev muutumine, eksperimentaalsus ja areng, mis võivad ühiskonda proovile panna. Kunstis kui visuaalkultuuri kitsamas osas luuakse uut inimkogemust, väljendust ja tähendusi teadlikumalt ning sihipärasemalt, suhestudes valdkonna 6 eripäraga, otsinguliselt ja eksperimenteerivalt. Kunsti pidev uuenemine peegeldab muutusi nii teadustes kui ka ühiskonnas, väärtustes ja hoiakutes. Kunst tohib võtta endale fantaasia, moraali ning ühiskondlike kokkulepete piire kompava ja nihutava rolli, et mõtestada ja arutleda, ent ka testida erinevaid ettekujutusi ning võimalikkusi;

3) õpetaja on aktiivne kunstiga suhestuja, kes toetab õpilasi kultuuri muutuvast mitmekesisuses. Täpsema õpisisu valib õpetaja, kes juhib õpet ja loob õpikeskkonna. Õpetaja enda hoiakud, avatus ja sallivus, mitmetähenduslikkuse ja muutlikkuse taluvus, aktiivses dialoogis ning mõtestatuses olemine vana ja uue kunstiga on äärmiselt olulised. Kunstiaine ise on samuti seotud pidevate muutustega – uue kunstiloominguga, uute avastustega kunstiajaloo, seniste väärtuste ümberhindamisega ühiskonnas, uute väärtuste leidmise ja loomisega. Kunsti õppeainet on võimalik üles ehitada erinevatele kunstikäsitlustele tuginedes. Valdkonnast saab autentsema pildi, kui õppijad ja õpetaja võivad reflekteerida mitut kunstikontseptsiooni ning teadvustada kunsti loomise ja hindamise eri aluseid (nt funktsionaalne, realistlik, idealistlik, estetistlik, kontseptuaalne, pragmaatiline, institutsionaalne jne);

4) kunsti õppeaines on võrdselt oluline nii kunstikogemus kui ka õppimiskogemus. Sageli on teosest kui lõpptulemusest tähtsam loominguline ja otsinguline protsess, tagasiside ja refleksioon, üldpädevuste kujundamine ning motivatsiooni leidmisele ja hoidmisele suunatud tegevused.

Koolikunstis on vaja väärtustada õppija isikliku tasandi loomet, avastusi, pingutust ja sõnumit, sest õppijale endale oluline tegevus loob talle just nimelt tähendusliku kunstikogemuse ka siis, kui lõpptulemus ei ole originaalne või sisukas laiemas kunsti ja visuaalkultuuri kontekstis. Juhul kui lõpptulemus visuaalkultuuri-, disaini- või kunstiteosena on õppes tähtis, peab õpetaja kvalitatiivse muutuse teket valmivas teoses teadvustama ja toetama eesmärkide ning hindamiskriteeriumide sõnastamisega.

Kunsti osaoskused võimaldavad kunsti õpetamist mitmekülgset käsitleda ja jälgivad disaini tsüklilist loogikat, mis on maailmas järjest laiemalt käibel nii kunstiteoste, toodete, protsesside kui ka uuringute kavandamisel.

Kunsti osaoskused on:

väljaselgitamine, teadmine, mõistmine (kuulamine, vaatamine, lugemine, info otsimine, kirjeldamine, sõnastamine, valimine, uurimine);

plaanimine ja ideede arendamine (ideede genereerimine, visandamine, katsetamine, organiseerimine, protsessi plaanimine, koostamine, leiutamine);

loomine (eesmärgipärane väljendus- ja töövahendite rakendamine, viimistlemine, toimetamine, täiendamine, esitlemine);

refleksioon, analüüs ja kriitika (uurimine, tõlgendamine, retsenseerimine, tagasisidestamine, arutlemine, väärtushinnangute arendamine ja andmine).

Õpitulemuste sõnastamise puhul on arvestatud, et õpetaja saaks koostöös õpilastega ise otsustada, mis õppeülesannete ja teemade käsitlemisega õpitulemusi saavutada, pidades silmas õpilaste vajadusi ning muutusi kunstimaailmas.

Gümnaasiumi lõpuks taotletavad teadmised, oskused, hoiakud

Õpilane:

uurib ning kasutab teadlikult ja põhjendades visuaalseid kujutisi, keskkondi, jooniseid, skeeme ning sümboleid suhtluses;

iseloomustab eri allikate põhjal kunstnike loomingut, kirjeldab vormi, kunstilist kujundit ja konteksti;

teab kunsti- ja visuaalkultuuri ajaloo põhistruktuuri;

käib iseseisvalt kultuuriasutustes ja -sündmustel, oskab leida ning kriitiliselt hinnata eri keskkondades pakutavat infot;

järgib üldiselt autoriõiguse seadust visuaalide loomisel, tarbimisel ja jagamisel;

genereerib ideid, arendab esialgset ideed edasi;

uurib, disainib või loob kunstiteose kõiki disainiprotsessi etappe läbides;

esitleb loometöö tulemust visuaalsete abimaterjalide toel (skeem, makett, plakat, digitaalne esitus);

loob koostöös teistega teostest ekspositsiooni, põhjendab tööde paigutust ning esitleb teost publikule selgelt.

analüüsib ainealast keelt kasutades loodut ja arutleb loodu (nii kunsti kui ka visuaalsete objektide) üle eri positsioonidelt;
toob näiteid teiste seostuvate teoste kohta, põhjendab seoseid muude ühiskonnaelu valdkondadega nii ajaloost kui ka tänapäevast, tuginedes teistele õppeainetele, erialakirjandusele, aimekirjandusele, popkultuurile ning meediale;
mõtestab esemelise ning ruumilise keskkonna või disaininäidete esteetilisi, eetilisi, funktsionaalseid ja ökoloogilisi aspekte;
dokumenteerib enda uurimis- ja kavandamisprotsessi;
analüüsib oma ja retsenseerib kaasõpilaste tööprotsessi ning tulemust, valides teadlikult eri lähtepunkte ja meetodeid.

I kursus "Kunst ja kunstiajalugu"

Õpitulemused

Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine

Õpilane:

Kirjeldab visuaalseid keskkondi, kujutisi ja visuaalkultuuri objekte ning teadvustab ja põhjendab oma visuaalseid valikuid.

oskab leida, enamasti kriitiliselt hinnata ja kasutada erinevates allikates ja keskkondades pakutavat infot;

iseloomustab eri allikate põhjal kunstnike loomingut (kuni 19. saj.), kirjeldab vormi, kunstilist kujundit ja konteksti;

Paigutab kunstinähtused üldisel ajateljel õigesti.

käib kultuuriasutustes ja -sündmustel, oskab leida ning kriitiliselt hinnata eri keskkondades pakutavat infot;

Õppesisu

I TEEMA VISUAALNE KIRJAOSKUS

Kujutamise baaselemendid ja kompositsioonipõhimõtted.

Kahemõõtmeline: punkt, joon, kujund, pind/tekstuur, värv

Kolmemõõtmeline: joon, vorm, pind, värv, ruum, mass, materjal, dimensionaalsus (reljeef, skulptuur, maakunst), valgus, aeg (kineetilise kunsti puhul).

Kompositsioonipõhimõtted: kontrast, liikumine, rütm, proportsioon, tasakaal, ühtsus, mõõtmed, dominant, rõhutus, kuldlõige.

Kompositsiooni kirjelduseks: suurem, väiksem, ühesuurused, ees, taga, lähemal, kaugemal, üleval, all, kõrval, paremal, vasakul, keskel, ääres, lähedal, koos, eraldi, tasakaalus.

teab teose tunnuseid (autorikaitse seaduse mõistes), autoriõigusega kaasnevaid õigusi ja põhilisi litsentse;

Plaanimine ja ideede arendamine, loomine

Õpilane:

kujundab (loob) enda isikuga seonduvat visuaalset välja enamasti teadlikult (välimus, oma tuba, tarbeesemed, sotsiaalmeedia kuvand ja sisu jne);

loob sihipäraselt visuaalseid kujutisi, jooniseid, skeeme ja sümboliteid;

teab, kuidas ideid genereerida. Arendab oma ideid esialgsest versioonist edasi, kasutades õpetaja pakutud meetodeid;

uurib ja kavandab enne loomist;

valib oma idee teostamiseks sobiva väljendusvahendi kõigi õpitud väljendusvahendite hulgas, toetudes vajadusel arutelule õpetajaga;

katsetab ja eksperimenteerib. Teab, et eksimine on tööprotsessi loomulik osa ning oskab sellest õppida;

Loob õpitud oskusi ja teadmisi rakendades kunstiteose või visuaalkultuuri objekti (reklaam, tarbegräafika, sotsiaalmeedia kuvand või identiteet jne)

oskab ja julgeb tööprotsessi käigus võtta vastu otsuseid, mis aitavad teiste töödest eristuda.

loob koostöös teostest ekspositsiooni, põhjendades tööde paigutust ruumis/seinal.

Refleksioon, analüüs ja kriitika

Joone, kujundi, vormi ja tekstuuri kirjelduseks: horisontaalne, vertikaalne, diagonaalne, sirge, kõver, laineline, terav, sujuv, kaarduv, kandiline, nurgeline, ümar, munajas, sile, kare, krobeline jne

Perspektiiv: tsentraalperspektiiv, värvuse- e õhuperspektiiv

Värviteooria: Koloriit. Värvinimetused primaar ja sekundaarvärvide piires. Värvitemperatuur: soojad ja külmad toonid

Ruumiillusiooni loomise põhimõtted: kattumine, teravus, suurus

Liikumise mulje loomine: liikuvad poosid, liikumise faaside kujutamine, liikumist märkivad jooned koomiksites.

Kunstiliigid: joonistus, maal, kollaaž, skulptuur, arhitektuur, sisearhitektuur, tootedisain, tarbekunst, trükigräafika, graafiline disain, tüpograafia, kirjatüüp, kalligräafia.

Kunstižanrid: portree, natüürmort, linnavaade, maastikuvaade, interjöörivaade

Kujutavus: figuraalne, abstraktne

Kunstikriitika, retsensioon, kriitika, analüüs, annotatsioon

II TEEMA KUNSTITEHNIKAD JA LOOMINGULINE ENESEVÄLJENDUS

Kavandamine ja visualiseerimine

kavand, visand, skits, krokii, abijooned, mõistekaart, plakat, Venni diagramm, värvikaart. Idee sõnastamine, stsenaarium. Visuaalne lihtsustamine

Uurimismeetodid

Õpilane:

analüüsib erinevaid visuaalkultuuri nähtusi erinevatest sotsiaalsetest rollidest lähtudes ja õpetaja abiga erinevaid meetodeid kasutades;

iseloomustab erinevate kunstnike loomingut;

Selgitab kunsti muutumise põhjusi.

Võrdleb eri ajastute kunsti kuni 19. sajandini.

selgitab oma tööprotsessi, võimalikke töökäigu ja sõnumi alternatiive, ning põhjendab sisulisi, uurimuslikke või loomingulisi otsuseid ja eksponeerimise valikuid ning piiranguid;

analüüsib oma teost ja tööprotsessi, valides õpetaja abiga erinevaid lähtepunkte ja meetodeid. Oskab oma valikuid põhjendada ning kunstitöö loomise konteksti selgitada.

teadvustab ja selgitab oma kunstialaseid eelistusi.

oskab kaasõpilaste teoseid ja tööprotsessi analüüsida;

kuulab kaasõppijate seisukohti, argumenteerib, aktsepteerib eriarvamusi;

Vaatlus, intervjuu, küsitlus, uurijapäevik

Esitlus- ja dokumenteemismetodid

Portfoolio, ka digitaalse portfoolio või kodulehena. Nii enda õppimise jälgimiseks kui oma loomingut korrastatud esitluseks.

III TEEMA KUNSTIAJALUGU, VISUAALKULTUUR JA KUNSTNIKUD

Vanimad kõrgkultuurid

Esiaja kunst

Mesopotamia kunst

Egiptuse kunst

Antiikaja kunst

Vana-Kreeka kunst

Vana-Rooma kunst

Keskaja kunst

Varakristlik kunst

vana-Vene ja Bütsantsi kunst

Romaani kunst

Gooti kunst

Renessanss

Kunst Itaalias

Kunst põhja pool Alpe

Barokk

Baroki erinevad suunad

Rokokoo

18. ja 19.sajandi kunst

Klassitsism

Romantism

Realism

Kunst Eestis 19.sajandil

IV TEEMA KUNST JA KULTUUR ÜHISKONNAS

Eri ajastute kunsti võrdlevad teemad

Perspektiiv: keskkonna ja ruumi kujutamise viisid

Lugude ja sümbolite ringlus läbi sajandite. Muuseumi süünd

	<p>Loomingulised ja uurimuslikud projektid, õppekäigud</p> <p>Kunsti roll eri ajastuid</p> <p>Kunsti mõiste. Kunstnik ja teos oma ajas. Kunstiteoste analüüsi ja tõlgendamise erinevad meetodid ja vormid</p> <p>Kunstikultuuri üldistav ajatelg</p> <p>Kunsti muutumise põhjused. Erialane sõnavara.</p>
<p>II kursus “Kunst ja visuaalkultuur 20. ja 21. sajandil”</p>	
<p>Õpitulemused</p> <p>Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine</p> <p>uurib ning kasutab teadlikult ja põhjendades visuaalseid kujutisi, keskkondi, jooniseid, skeeme ning sümboleid suhtluses;</p> <p>oskab leida, kriitiliselt hinnata ja kasutada erinevates allikates ja keskkondades pakutavat infot;</p> <p>iseloomustab eri allikate põhjal kunstnike loomingut (20.-21. saj.), kirjeldab vormi, kunstilist kujundit ja konteksti;</p> <p>Iseloomustab eri allikate põhjal arhitektuuri ja disaini valdkonna teoseid.</p> <p>teab kunsti- ja visuaalkultuuri ajaloo põhistruktuuri;</p>	<p>Õppesisu</p> <p>I TEEMA VISUAALNE KIRJAOSKUS</p> <p>Kujutamise baaselemendid ja kompositsioonipõhimõtted.</p> <p>Kahemõõtmeline: punkt, joon, kujund, pind/tekstuur, värv</p> <p>Kolmemõõtmeline: joon, vorm, pind, värv, ruum, mass, materjal, dimensionaalsus (reljeef, skulptuur, maakunst), valgus, aeg (kineetilise kunsti puhul).</p> <p>Kompositsioonipõhimõtted: kontrast, liikumine, rütm, proportsioon, tasakaal, ühtsus, mõõtmed, dominant, rõhutus, kuldlõige.</p>

<p>märkab ja kirjeldab igapäevaseid probleeme, mida on võimalik disainiprotsessis lahendada;</p> <p>Sõnastab probleemi. Uurib probleemi ja selle valdkonda lihtsamaid meetodeid kasutades.</p> <p>käib iseseisvalt kultuuriasutustes ja -sündmustel, oskab leida ning kriitiliselt hinnata eri keskkondades pakutavat infot;</p> <p>järgib üldiselt autoriõiguse seadust visuaalide loomisel, tarbimisel ja jagamisel.</p> <p>Plaanimine ja ideede arendamine, loomine</p> <p>kujundab (loob) enda isikuga seonduvat visuaalset välja (välimus, oma tuba, tarbeesemed, reklaam, tarbograafika, sotsiaalmeedia kuvand, sotsiaalmeedia kuvand ja sisu jne);</p> <p>valib oma idee teostamiseks sobiva väljendusvahendi kõigi õpitud väljendusvahendite hulgast;</p> <p>uurib, disainib või loob kunstiteose kõiki disainiprotsessi etappe läbides;</p> <p>dokumenteerib enda uurimis- ja kavandamisprotsessi;</p> <p>kavandab enda teose, pakkudes välja erinevaid lahenduskäike;</p> <p>teab, kuidas ideid genereerida. Arendab oma ideid esialgsest versioonist edasi;</p> <p>rakendab valikuliselt ja sihipäraselt tasapinnalise, ruumilise ja ajalise loomingu väljendusvahendeid ning kompositsiooni põhimõtteid;</p>	<p>Kompositsiooni kirjelduseks: suurem, väiksem, ühesuurused, ees, taga, lähemal, kaugemal, üleval, all, kõrval, paremal, vasakul, keskel, ääres, lähedal, koos, eraldi, tasakaalus.</p> <p>Joone, kujundi, vormi ja tekstuuri kirjelduseks: horisontaalne, vertikaalne, diagonaalne, sirge, kõver, laineline, terav, sujuv, kaarduv, kandiline, nurgeline, ümar, munajas, sile, kare, krobeline jne</p> <p>Perspektiiv: tsentraalperspektiiv, värvus- e õhuperspektiiv</p> <p>Värviteooria: Koloriit. Värvinimetused primaar ja sekundaarvärvide piires. Värvitemperatuur: soojad ja külmad toonid</p> <p>Ruumiillusiooni loomise põhimõtted: kattumine, teravus, suurus</p> <p>Liikumise mulje loomine: liikuvad poosid, liikumise faaside kujutamine, liikumist märkivad jooned koomiksites.</p> <p>Neljamõõtmelise teose baaselemendid: kaadriplaanid, montaaž, heli, valgus, narratiiv e lugu, tegevuspaik, tegelased</p> <p>Kaadriplaanid: üldplaan, keskplaan, suur plaan, detail. Taust, esiplaan, tagaplaan.</p> <p>Kunstiliigid: joonistus, maal, kollaaž, skulptuur, foto, animatsioon, disain, arhitektuur, sisearhitektuur, tootedisain, tarbekunst, ready-made, installatsioon, trüki graafika, graafiline disain, tüpograafia, kirjatüüp, kalligraafia, stsenograafia.</p> <p>Kunstižanrid: portree, natüürmort, linnavaade, maastikuvaade, interjööri vaade</p> <p>Kujutavus: figuralne, abstraktne</p> <p>Kunstikriitika, retsensioon, kriitika, analüüs, annotatsioon</p> <p>II TEEMA KUNSTITEHNIKAD JA LOOMINGULINE ENESEVÄLJENDUS</p>
--	---

esitleb loometöö tulemust visuaalsete abimaterjalide toel (skeem, makett, plakat, digitaalne. esitlus);

loob koostöös teistega teostest ekspositsiooni, põhjendab tööde paigutust ning esitleb teost publikule selgelt.

Refleksioon, analüüs ja kriitika

hindab (kriitiliselt) isiklikku visuaalset kommunikatsiooni;

analüüsib ainealast keelt kasutades loodut ja arutleb loodu (nii kunsti kui ka visuaalsete objektide) üle eri positsioonidelt;

analüüsib teose vormi, kunstilist kujundit ja konteksti, leiab erinevatest tähendusvõimalustest tõenäolisema. Põhjendab diskussioonis oma arvamust;

Toob näiteid teiste seostuvate teoste kohta, põhjendab seoseid muude ühiskonnaelu valdkondadega nii ajaloost kui tänapäevast, tuginedes teistele õppeainetele, erialakirjandusele, aimekirjandusele, popkultuurile;

Võrdleb eri ajastute kunsti kuni tänapäevani.

mõtestab esemelise ning ruumilise keskkonna või disaininäidete esteetilisi, eetilisi, funktsionaalseid ja ökoloogilisi aspekte;

analüüsib iseseisvalt oma teost ja tööprotsessi, valides teadlikult erinevaid lähtepunkte ja meetodeid. Oskab oma valikuid põhjendada ning kunstitöö loomise konteksti selgitada. Hindab ennast adekvaatselt;

retsenseerib kaasõppija tööprotsessi ning tulemust õpetaja pakutud vormis.

Kavandamine ja visualiseerimine

kavand, visand, skits, krokii, abijooned, *Moodboard*, mõistekaart, plakat, Venni diagramm, värvikaart. Idee sõnastamine. Storyboard, stsenaarium. Visuaalne lihtsustamine

Uurimismeetodid

Vaatlus, intervjuu, küsitlus, uurijapäevik

Esitlus- ja dokumenteemismeetodid

Portfoolio, ka digitaalse portfoolio või kodulehena. Nii enda õppimise jälgimiseks kui oma loomingut korrastatud esitluseks.

III TEEMA KUNSTIAJALUGU, VISUAALKULTUUR JA KUNSTNIKUD

Kunst moderniseeruva ajastul

Varane modernistlik kunst 19.sajandi lõpul

Modernistlik kunst 20.sajandi algupoolel

Modernistlik arhitektuur ja disain

Kunst pärast II maailmasõda

Kunst külma sõja poliitikas: abstraktne versus figuratiivne

Modernismist postmodernismi 1960-ndatel

Kontseptuaalsus kui nüüdiskunsti alusprintsip

Postmodernism ja nüüdiskunst

Postmodernistlik kunst

Kunstimeediumide paljusus

Teemade paljusus

Keskkond. Disain. Visuaalne meedia

Arhitektuur

Disain

Meedia

Loomingulised ja uurimuslikud projektid, õppekäigud

IV TEEMA KUNST JA KULTUUR ÜHISKONNAS

Kunsti ja visuaalkultuuri muutumine

Teadus, tehnoloogia ja linnastumine

Kunstiteos ja kontekst

Nüüdiskunsti nähtusi võrdlevad teemad

	Individuaalsus, kollektiivsus, anonüümsus Realismid Aktiivsed sekkumised Mäng kunstiajaloo minevikuga Nüüdisaegse kultuuri interdistsiplinaarus Muutused arhitektuuris ja disainis
<p>KOOLI ERIPÄRA ÕPPE KORRALDAMISEL</p> <p>Õppel lähtutakse iga õpilase eripärast, mistõttu õpetaja ülesandeks on luua õpilaste arenguks emotsionaalselt toetav keskkond. Erilist tähelepanu pööratakse õppekäikudele ja aktiivõppeprogrammides osalemisele.</p> <p>Digioskuste arendamiseks rakendatakse töös õpilastega arendavaid tehnilisi võimalusi (nt tunnid arvutiklassis, viktoriinid jne).</p> <p>Hindamisel arvestatakse õpilaste hariduslikke erivajadusi.</p>	

1.3 Ühiskonnaõpetus gümnaasium

<p>ÜHISKONNAÕPETUS</p>
<p>Õppeaine kirjeldus</p>
<p>Gümnaasiumi ühiskonnaõpetus on vastavuses tänapäeva sotsiaalteaduste arengu ja ühiskonna vajadustega. Õpilased omandavad sotsiaalse kirjaoskuse, s.o teadmised, oskused ja hoiakud, mida on vaja, et tulla vastutustundlikult toime muutuvas ning mitmekultuurilises keskkonnas. Õppeaine eesmärk on luua eeldused, et kujuneks aktiivne, kompetentne ja vastutustundlik kodanik, kes suudab kohaneda muutustega, oskab ennast arenguga suhestada, oma kodanikupositsiooni kujundada, võtab vastutuse oma otsuste eest ning on avatud uutele ideedele ja elukestvatele õppimisele.</p>

Õppeaine omandamisega valmistuvad õpilased toimima teadlike kodanikena demokraatlikus ühiskonnas. Gümnaasiumi ühiskonnaõpetus käsitleb nüüdisaegse ühiskonna sotsiaalseid suhteid ning protsesse ja tutvustab ühiskonnaelu põhivaldkondade (majanduse, poliitika, õiguse) korraldust ning toimimist. Kõiki valdkondi analüüsitakse nii ühiskonna kui terviku kui ka indiviidi positsiooni ja rollide põhjal. Põhikoolis omandatud teadmisi Eesti riigi ja ühiskonna toimimisest laiendatakse Euroopa ning maailma probleemide käsitlemisega. Eesti ja Euroopa temaatika kõrval arutatakse ka olulisi globaalseid ühiskonnaprobleeme. Õpilane puutub ühiskonnas kokku erinevate eluvaldkondade ja situatsioonidega. Et toetada õpilase sotsialiseerumist ning ühiskondliku kompetentsuse kujunemist, hõlmab ainekava mitmekesiseid teemasid inimõigustest autoriõiguste ja tarbijakaitseni. Kiiresti muutuv ühiskonnas jääb õpetaja ülesandeks pöörata tähelepanu aktuaalsetele teemadele ja probleemidele ning arutada õpilastega nende üle. Seejuures toetatakse nii õpilaste dialoogipidamise oskuse kui ka iseseisva kriitilise analüüsisioskuse ja otsustusvõime kujunemist. See aitab õpilastel seada isiklikke eluplaane ning mõista erinevate vaadete ja ning demograafiliste ja sotsiaalmajanduslike tunnustega inimesi.

Ühiskonnaõpetuse kaks kursust koosnevad viiest teemavaldkonnast: ühiskond ja selle areng; riik ja poliitika demokraatlikus ühiskonnas; majanduse toimimine; üleilmastumine, jätkusuutlik areng; kommunikatsioon ja infopädevus.

Ühiskonna ja selle arengu teemavaldkonnas käsitletakse ühiskonna toimimist ning kodaniku võimalusi ja vastutust.

Riigi ja demokraatliku riigivalitsemise teemavaldkonnas käsitletakse riigi funktsioone ja demokraatliku valitsemise põhimõtteid.

Majandust käsitlev teemavaldkond valmistab noori ette majanduseluse osalemiseks, sh hindama realistlikult oma ressursse, toimima rahatargalt; aitab kujundada noorte valmisolekut erinevateks karjäärivalikuteks.

Rahvusvahelise suhtluse, üleilmastumise ja jätkusuutliku arengu käsitlemisel laiendavad õpilased oma teadmisi rahvusvahelistest organisatsioonidest ja globaalsetest väljakutsetest.

Kommunikatsiooni teemavaldkonna eesmärgiks on aidata õpilastel orienteeruda laias infoväljas.

Aine eesmärk on õppida nägema, kuidas saab igapäevaks muuta maailma turvalisemaks ja humaansemaks.

Ühiskonnaõpetus kujundab õpilastes järgmisi väärtusi ja hoiakuid: seaduslikkus ja isiklik vastutus, sotsiaalne õiglus ja kodanike võrdne kohtlemine, inimõiguste austamine, intellektuaalomandi väärtustamine, salliv suhtumine erinevustesse, lugupidav suhtumine erinevatesse kultuuridesse, säästev eluviis ning orienteeritus elukestvate õpetuste, eelarvamuste, sh rassismi ja ksenofoobia taunimisele.

Ühiskonnaõpetuses lõimuvad teiste sotsiaalainete teadmised, oskused ja väärtushinnangud ning eelmistes kooliastmetes õpitu, ühtlasi süvenevad teooria õppimise ja praktilise tegevuse kaudu varem omandatud teadmised ühiskonnast. Õpitavat käsitletakse nii, et ühelt poolt omandavad õpilased tervikpildi vastastikku seotud sootsiumist, kuid teiselt poolt oskavad sotsiaalsest kontekstist tulenevalt alati hinnata oma positsiooni ja valikuid.

Ühiskonnaõpetus on tihedalt seotud ajaloo, geograafia, bioloogia ja inimeseõpetusega. Näiteks käsitletakse geograafias põhjalikumalt rahvastiku-, linnastumis- ja maailmamajandusprobleeme ning nende seoseid üleilmastumisega. Samal ajal süvendab ühiskonnaõpetus ajalooõpetuse kaudu saadud teadmisi riigist. Õiguse, riigikaitse, filosoofia ja usundiõpetuse valikkursused avardavad veelgi õpilaste teadmisi oma ja teistest kultuuridest ning ühiskonnast, toovad enam esile mitmekultuurilisuse ja globaliseerumise dimensiooni, et luua seoseid ning märgata sarnast ja erinevat.

Õppematerjal esitatakse võimalikult probleemipõhiselt ja igapäevaeluga seostatult. Suurt tähelepanu pööratakse õpilastes aine vastu huvi äratamisele, õpimotivatsiooni kujundamisele.

Õppes rakendatakse aktiivõppemeetodeid nagu arutelud, juhtumianalüüsid, uurimisprojektid ning kaasalöömine kodanikualgatuslikes ettevõtmistes. Olulised on uurimuslikud õpivõtted, millega õpilased omandavad probleemide esitamise, hüpoteeside sõnastamise, töö plaanimise ja tegemise, kriitilise mõtlemise

ning tulemuste tõlgendamise ja esitamise oskused. Aine omandamisele aitavad kaasa õppekäigud, ekskursioonid, kohtumised erinevate inimestega jms. Õppekirjandusele lisaks kasutatakse erinevaid materjale ja teabetekste, dokumente, elektroonilisi andmebaase, õppefilme jms.

Gümnaasiumi lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- 1) tunneb riigivorme ja riigi ülesandeid, väärtustab ja järgib demokraatia põhimõtteid, inim- ja kodanikuõigusi, kaitseb oma huve ja õigusi, arvestades teiste inimeste õigusi;
- 2) tunneb nüüdisühiskonna ülesehitust ja ühiskonnaelu valdkondi: majandus, õigus, sotsiaalelu, kultuur, haridus, kommunikatsioon;
- 3) on aktiivne kodanik ja suhestab ennast ühiskonna arenguga, osaleb aktiivselt ja vastutustundlikult ühiskonnaelus, sh kodanikualgatusprojektides koostöös kogukonna, avaliku sektori ja teiste partneritega;
- 4) mõistab majanduse toimimise põhialuseid ning tarbija ja ettevõtja rolli, huve ja õigusi ühiskonnas, analüüsib enda majanduskäitumist; järgib majandusliku mõtlemise põhialuseid tarbijana; mõistab ettevõtluse kui ühiskonna toimimise põhilise alustala rolli ühiskonnas väärtuse loojana, tööandjana, riigi rikkuse tagajana, peamise maksumaksjana ja ühiskonnaelu mõjutajana;
- 5) mõistab riikidevahelise poliitilise, majandusliku ning kultuurisuhtluse põhimõtteid, sise- ja välispoliitilisi toimetehhanisme, tunneb tähtsamaid rahvusvahelisi organisatsioone ja Eesti osa nendes;
- 6) leiab, hindab, süstematiseerib ja kasutab infot kriitiliselt, loob uut teavet, arvestab autoriõiguste ja intellektuaalse omandi kaitsega, oskab leida ja kasutada õigustekste.

Ühiskonnaõpetus I

Õpitulemused

I TEEMA: ÜHISKOND JA SELLE ARENG

Õpilane:

- 1) selgitab näidete kaudu erinevate ühiskonnaelu valdkondade toimimist ja omavahelisi seoseid;
- 2) hindab adekvaatselt oma eneseteostusvõimalusi ühiskonnas, töö- ja eraelus ning on valmis neid ellu viima;
- 3) teab oma võimalusi tööturul ja arvestab nendega valikute tegemisel; mõistab elukestva õppe olemust ja vajadust;
- 4) mõistab oma võimalusi mõjutada ühiskondlikke protsesse aktiivse kodanikuna nii koolis kui ka väljaspool, mõistab erinevate ühiskonnasektorite koostöö tähtsust;

Õppesisu

I TEEMA: ÜHISKOND JA SELLE ARENG

Ühiskonna olemus: erinevad ühiskonnatüübid (põllumajandusühiskond; tööstusühiskond; teenindus- ja infoühiskond; modernne ja postmodernne ühiskond, vörgustikuühiskond, heaoluühiskond).

Ühiskonna kolm sektorit (avalik sektor, erasektor; vabakond).

Ühiskonnarühmad (eliit, mass, pluralism);

Kihistumine (sotsiaalne mobiilsus; sotsiaalne tõrjutus; sotsiaalne õiglus; sotsiaalne sidusus, vaesus, ilmajaätus)

Kollektiivne identiteet.

- 5) analüüsib näidete põhjal kodanikuaktiivsuse mõju kogukonnale või ühiskonnale;
- 6) mõistab Eesti ühiskonna mitmekesisust, arvestab erinevaid arusaamu;
- 7) mõistab indiviidi võimalusi maailmakodanikuna ja selle tähendust.

II TEEMA: RIIK JA DEMOKRAATLIK VALITSEMINE

Õpilane:

- 1) teab riigi toimimise põhimõtteid ja ülesandeid;
- 2) tunneb ja väärtustab demokraatia põhimõtteid, inim- ja kodanikuõigusi ning järgib neid, märkab inim- ja kodanikuõiguste alaseid väljakutseid ühiskonnas ja reageerib nendele oma võimaluste piires;
- 3) mõistab inimeste õigust individuaalsetele, kultuurilistele- ja maailmavaatelistele erinevustele, kui need ei ole inimsusevastased;
- 4) teab valimiste üldisi põhimõtteid, mõistab valimiste tähtsust ühiskonnas ja enda vastutust valijana;
- 5) eristab demokraatlikku ja mittedemokraatlikku otsustusprotsessi nii ühiskonnas kui ka kogukonnas; selgitab näidete põhjal konsensusse, kompromissi ja enamushääletuse erinevust;
- 6) oskab kaitsta oma huve ja õigusi, arvestades teiste inimeste õigusi, ning seisab vastu demokraatlike väärtuste eiramisele.

II TEEMA: RIIK JA DEMOKRAATLIK VALITSEMINE

Põhiideoloogiad (liberalism, sotsialism, konservatism, rahvuslus, roheline maailmavaade)
Riik kui institutsioon; riigikorralduse tüübid (unitaarriik, föderatsioon, konföderatsioon).

Võimu iseloom: demokraatlikud režiimid, hübriidrežiimid ja autoritaarsed režiimid;

Riigivalitsemise vormid (vabariik - parlamentaarne ja presidentaalne; monarhia - konstitutsiooniline ja absoluutne; õhuke riik vs sügav riik).

Inimõigused, kodanikuõigused

Valimised: (majoritaarne ja proportsionaalne valimissüsteem; valimiskampaania, valimisreklaam; mandaat, valimisringkond, valimisnimekirjad (avatud/suletud; "triibulised" nimekirjad); tsensus/ valimiskünnis)

Võimude lahususe ja tasakaalustatuse printsiip (seadusandlik võim; täidesaatev võim; kohtuvõim).

Põhiseaduslikud institutsioonid

Õigusriigi toimimine: (põhiseadus, seadus, määrus, korraldus ja direktiiv)

Poliitika kujundamine: (koalitsioonileping, arengukavad, strateegiad, huvirühmad, kaasamine)

Kodanikuportaalid: (e-riik; eID privaatsus; ID-kaart, digiallkiri, digitaalne identiteet, parool, PIN-kood, mobiil-ID, smart-ID, e-teenus, Eesti.ee, küberjulgeolek)

Huvikaitse: (referendum, rahvaalgatus, eelnõu, arupärimine; meeleavaldus/pikett, marss, märgukiri/petitsioon, streik, ametiühing, tarbimisboikott, meediakampaania, ühiskonnakriitika)

Ühiskonnaõpetus II

I TEEMA KOMMUNIKATSIOON

Õpilane:

- 1) mõistab teabe edastamise erinevaid võimalusi ja mõju
- 2) oskab infot leida, kriitiliselt hinnata, süstematiseerida ja kasutada ning luua uut teavet, arvestades autoriõiguste ja intellektuaalse omandi kaitset;
- 3) oskab leida ja kasutada õigustekste, sealhulgas rahvusvahelisi.

II TEEMA: MAJANDUSE TOIMIMINE

Õpilane:

- 1) mõistab majandusliku mõtlemise põhialuseid ning ettevõtja ja tarbija huve ja õigusi ühiskonnas;
- 2) tunneb riigi eelarve- ja maksupoliitika põhimõtteid, nende mõju üksikisikule ja ühiskonnale;
- 3) väärtustab maksude maksmist kui kodaniku ja ettevõtja panust ühiskonna heolusse;
- 4) väärtustab säästva majanduse põhimõtteid;
- 5) väärtustab sotsiaalse ettevõtluse ja õiglase kaubanduse põhimõtteid, mõistab üksikisiku tarbimisvalikute mõju nii kohalikul kui ka globaalsel tasandil;
- 6) planeerib oma majanduskäitumist ja teeb otsuseid vastutustundlikult;
- 7) mõistab töösuhteid, väärtustab vastustundlikku käitumist töötaja ja tööandjana;
- 8) teab, et intellektuaalse omand on seadusega kaitstud.

I TEEMA KOMMUNIKATSIOON

Ajakirjanduseetika; demagoogia, propaganda, vanenõuteooriad, valeinfo ja selle liigid; infosõda; stereotüübid ja sildistamine; sõnavabadus ja vaenukõne.

II TEEMA: MAJANDUSE TOIMIMINE

Makromajanduse põhinäitajad ja majanduse tsüklilisus. Mõisted: resurss, majandus süsteemid, sisemajanduse kogutoodang (SKP), eelarvetasakaal, inflatsioon, deflatsioon, impordi-eksport, riigi välisvõlg, buum, kapital, konkurents, monopol, kartell, turutõrked, tootlikus

Riigi ja Euroopa Liidu roll majanduselu edendamises. Mõisted: prioriteet, eelarvepoliitika, rahapoliitika, keskpang, pangandus, kurss, EURIBOR, tollid, kvoodid, standardid, vabakaubandus, ühisturg, tolliliit, tasaareng.

Eesti riigi eelarve ja maksusüsteem. Mõisted: riigieelarve, üksikisiku tulumaks, sotsiaalmaks, käibemaks, ettevõtete tulumaks, aktsiisid; maamaks, kohalikud maksud, tollimaks, maksudeklaratsioon

Ettevõtlusega alustamine. Mõisted: kapital, investor, AS/OÜ, äriplaan, kasum, kahjum, pankrot, innovatsioon, idufirma, start-up, loomemajandus, sotsiaalne ettevõtlus, loomevargus/ plagiaat

Tööturg. Mõisted: tööhõive, ülalpeetav, tööpuudus, töjõupuudus, tööhõivepoliitika, tööleping, ümbrikupalk, ametiühing, streik, palgalõhe, brutopalk, netopalk, alampalk

Tarbimine. Mõisted: tarbimisühiskond, ostukorv, esmatarbekaup, ringmajandus, taaskasutus, õiglane kaubandus (fair trade), "rohe pesu", tarbijakaitse, tootemärgised, reklaam, sisuturundus

Isiklik eelarve - säästmine, investeerimine ja laenamine: Mõisted: sissetulekud, püsikulud, mugavuskulud, säästukonto, varaklassid, väärtpaber (aktsia, osak), börs, investering, investeerimisfond, pensionifond, tootlus, laen, võlg, intress, intressimäär, viivis, krediidi kulukuse määr, käendaja, maksehäire, inkasso, võlanõustaja

III TEEMA: ÜLEILMASTUMINE JA JÄTKUSUUTLIK ARENG

Globalprobleemid/probleemid maailmapoliitika areenil - keskkonna- ja sotsiaalprobleemid.

Riikidevaheline suhtlus: Mõisted: diplomaatia, de jure, de facto

Realism ja idealism kui vaated riikidevahelistele suhetele. Mõisted: sõjategevus, sõjakuritegu, asümeetrilinesõda, infosõda, terrorism

Rahvusvahelised organisatsioonid. Mõisted: Riikidevahelised koostööorganisatsioonid; hargmaised ettevõtted; valitsusvälised organisatsioonid. ÜRO ja selle allorganisatsioonid (UNESCO, WHO, jt), NATO, OECD, OSCE, Euroopa Nõukogu.

Vastastikkuse abistamise põhimõtted. Mõisted: humanitaar-/ arenguabi, humanitaarkriis.

III TEEMA: ÜLEILMASTUMINE JA JÄTKUSUUTLIK ARENG

Õpilane:

- 1) teab tähtsamaid rahvusvahelisi organisatsioone ja nende tegevusvaldkondi;
- 2) toob näiteid vastastikkuse abistamise põhimõtetest, sh rahvusvaheliste organisatsioonide kaudu;
- 3) teab riikide majandusliku, poliitilise ja kultuurilise koostöö võimalusi, toob näiteid ja mõistab koostöö olulisust;
- 4) teab ja mõtestab aktuaalseid rahvusvahelisi sündmusi, sealhulgas kriisiolukordi;
- 5) analüüsib inimõiguste alaseid väljakutseid maailmas, sealhulgas väikerahvaste õigusi suurriikide koosseisus

KOOLI ERIPÄRA ÕPPE KORRALDAMISEL

Õppel lähtutakse iga õpilase eripärast, mistõttu õpetaja ülesandeks on luua õpilaste arenguks emotsionaalselt toetav keskkond. Erilist tähelepanu pööratakse õppekäikudele ja aktiivõppeprogrammides osalemisele.

Digioskuste arendamiseks rakendatakse töös õpilastega arendavaid tehnilisi võimalusi (nt tunnid arvutiklassis, viktoriinid jne).

Hindamisel arvestatakse õpilaste hariduslikke erivajadusi.

1.4 Filosoofia ainekava

Õppe-eesmärgid gümnaasiumis

- 1) tunneb ära filosoofilisi küsimusi, teab nende eri lahendusi ja mõistab filosoofia ainevaldkonna loomust;
- 2) koostab korrektseid arutluskäike, mõtestab lahti teiste omi ning rakendab seejuures filosoofilise mõtlemise viise;
- 3) mõtestab oma kogemusest lähtudes teaduse ja teadmisviiside ning üldinimlike ja ühiskondlike väärtustega seotud filosoofilisi küsimusi;
- 4) iseloomustab filosoofia ajaloo perioode mõningate olulisemate käsitluste, mõistete ja autorite kaudu;
- 5) mõtestab oma teadvat, tunnetavat ja väärtustavat külge õppeaines omandatu valguses.

KURSUS: „SISSEJUHATUS FILOSOOFILISSE MÕTLEMISSE“

Õppesisu

Kursuse õppesisu koosneb kolmest peamisest käsitluselast, mis omavahel põimuvad:

1. Filosoofia ainevaldkond ja filosoofia ajaloo põhilised mõtteliinid

Filosoofia küsimused ja valdkonnad; antiikfilosoofia ja filosoofia kujunemine (eelsokraatikud, Sokrates, Platon); keskaja filosoofia; uusaja filosoofia ja indiviidi esilekerkimine (Descartes); valgustusfilosoofia (Kant, Voltaire)

Õpitulemused:

- 1) iseloomustab filosoofia ainevaldkonda ja filosoofilist käsitlusviisi, eristades seda teaduste jt eluvaldkondade omast;
- 2) eristab filosoofia valdkondi ja arutleb neile omaste küsimuste üle;
- 3) iseloomustab filosoofia ajaloo perioode mõningate neile omaste käsitluste, mõistete ja autorite kaudu.

2. Filosoofilise mõtlemise viisid ja vahendid

Mõistete liigitamine ja defineerimine (Euleri ringide meetod); filosoofia keel ja loogiline argumentatsioon (liht- ja liitotsustus, väite korrektne eitamine, loogiline ruut, süllogismid ja nende lahendamise reeglid, argumenteerimine suulistes sõnavõttudes, dispuut); filosoofiatekstide lugema õppimine (struktuuranalüüsi koostamine, seminariks valmistumine); essee kirjutamise õppimine.

Õpitulemused:

- 1) tunneb mõningaid tähtsamaid arutlus- ja tõlgendustehnilisi termineid ning märkab nende rakendamise kohti filosoofilises arutluses;
- 2) tunneb filosoofilise arutluse häid tavasid ning märkab nende rakendamise kohti lugemises, kõnelemises, väitluses ja kirjutamises;
- 3) loeb filosoofilist teksti ning koostab juhendamisel lihtsama filosoofilise essee.

3. Arutlusteemad filosoofilistest küsimustest

Väärtuste käsitlemine moraalifilosoofias (rõhuasetus antiikeetikal); oleva algete probleem; jumalatõestused; teadmisviiside käsitlemine filosoofias (tõsikindlus ja ratsionalism, empirism-pragmatism, skeptitsism); ühiskonna käsitlemine filosoofias (ühiskondliku lepingu teooria, Platoni demokraatiakriitika, marxism)

Õpitulemused:

- 1) arutleb teadmisviiside, väärtuste ning ühiskonna ja keskkonna lihtsamate filosoofiliste küsimuste üle, eristades filosoofilist arutelu tavaarutelust;
- 2) väärtustab filosoofilist arutlust ja selle tulemusi, kuid annab endale aru tulemuste suhtelisusest, st nende seotusest eri käsitusviiside ning aluseeldustega.

Lõiming teiste õppeainetega

Kursusel õpitavad **filosoofilise mõtlemise viisid ja vahendid** ei ole tegelikult kitsalt-spetsiifiliselt filosoofiale omased, vaid korrektse loogilise väljendusviisi põhivahendid. Seega võib öelda, et need vahendid lõimuvad kõigi teaduspõhiste õppeainetega, keskendudes ratsionaalsele-kriitilisele mõtlemisele. Kõige vahetumalt on lõimumine tuvastatav emakeele ainega (funktsionaalne lugemine, korrektse argumentatiivse essee kirjutamine, suuline väljendusoskus arutlustel). Mõistete liigitamise ja defineerimise alateema lõimub kõigi loodusteadustega, kus kasutatakse rohkelt taksionoomilisi eristusi.

Filosoofia ajaloo põhilised mõtteliinid lõimuvad kõigi ajaloolise ülesehitusega õppeainetega: ajalugu, kunstiajalugu, muusikaajalugu, kirjandus. Filosoofilisi mõtteliine vaadeldakse ajastu kontekstis, visandades ajastule omaseid üldkultuurilisi seaduspärasid, aktualiseerides nõnda õpilastes enamasti varem õpitud teadmisi (nt. antiikkultuuri kohta)

Kursusele omased **arutlusteemad** lõimuvad järgmiselt: oleva alge probleem lõimub füüsika ja astronoomiaga; väärtuste käsitlemine moraalifilosoofias kui omamoodi väärtuskasvatuse teema peaks aktualiseerima küsimusi, mida on õpitud kõigis humanitaarainetes (kuidas ennast kujundada, olla hea inimene). Ühiskonna käsitlemine filosoofias lõimub ühiskonnaõpetusega, andes muuhulgas vajaliku filosoofilise tausta 12. klassis õpitavale kursusele.

Õppekirjandus

Kuna uute filosoofiakursuste tarbeks pole koostatud täpselt vastavaid üleriigilisi õppematerjale, kasutatakse kursusel mitmeid õppevahendeid, koondades nad õpilase jaoks kättesaadavaks moodlesse.

1. Tugiõpik filosoofia ajaloo kohta: Delius jt „Filosoofia ajalugu antiikajast tänapäevani.“ Koolibri, 2007

2. e-õpikud filosoofia ajaloo kohta:

I. Meos, Antiikfilosoofia:

http://www.indrekmeos.xyz/e_raamat/Meos_I_Antiikfilosoofia.pdf

I. Meos, Uusaja filosoofia: http://www.indrekmeos.xyz/e_raamat/Meos_I_Uusajafilosoofia.pdf

3. e-õppematerjalid mõtlemistehnikate kohta

I. Meos Loogika. Argumentatsioon. Mõtlemiskultuur

http://www.indrekmeos.xyz/e_raamat/Meos_I_Loogika.pdf

Filosoofilise teksti lugemise õppematerjal:

<http://filosoofialugemine.weebly.com/>

Filosoofiaessee kirjutamise õppematerjal:

<http://filosoofiakirjutamine.weebly.com/>

Lisaks kasutame **I. Meose** „**Filosoofia sõnaraamatut**“, Koolibri 2002

http://www.indrekmeos.xyz/e_raamat/Meos_I_Filosoofiasraamat.pdf; katkendeid filosoofilistest alliktekstidest ning õpetaja koostatud õppematerjale

KURSUS „TÄNAPÄEVA FILOSOOFILISED KÜSIMUSED“

Õppesisu

Kursus koosneb samuti kolmest peamisest käsitlusalast; filosoofilise mõtlemise viiside ja vahendite puhul süvendatakse ja kinnistatakse sissejuhataval kursusel õpitut. Arutlusküsimusi võetakse kavva valikuliselt (üldiselt eelistatakse tunnetusteooriat ja eetikat, kuid kui plaanis on jätkata eetika erikursusega, siis käsitletakse siin kursusel inimese- ja ühiskonnafilosoofia probleeme)

1. Filosoofia ainevaldkond ja põhilised mõtteliinid

Filosoofia harud. Analüütiline ja kontinentaalne filosoofia. Filosoofia rakendused teaduses jm eluvaldkondades. Filosoofia tänapäeval. Mõisteajalugu. Filosoofia ajaloo perioodidele iseloomulikud mõistelised muutused, vastavad mõtteliinid ning neid esindavad filosoofid ja nende teooriad. Mõtteliinid:

1. tänapäevase teadmise ja teaduse mõistmise ajaloolised juured;
2. tänapäeval olulisi teadusekäsitlusi;
3. tänapäeval olulisi eetikateooriaid;
4. tänapäeval olulisi inimesefilosoofia voole;
5. tänapäeval olulisi ühiskonnafilosoofia ja keskkonnafilosoofia alusseisukohti.

2) Filosoofilise mõtlemise viisid ja vahendid

Filosoofia keel ja loogiline argumentatsioon; filosoofiatekstide lugema õppimine (struktuuranalüüsi koostamine, seminariks valmistumine); essee kirjutamise õppimine; filosoofilise referaadi koostamine

3) Arutlusteemad filosoofilistest küsimustest

Teadmine (sh teaduslik teadmine) ja tõde; tänapäeval levinud eetikateooriad; tänapäeva teravad eetikaprobleemid (surmanuhtlus, abort, eutanaasia, keskkonnaeetika); inimesefilosoofia probleeme (keha-vaimu probleem); kaasaegsed poliitikafilosoofia probleemid.

Õpitulemused

Õpilane:

1) arutleb teadmisviiside ja teaduslikkuse filosoofiliste küsimuste üle, lähtudes elementaarsest tunnetus- ja teadusteooria oskussõnavarast ning omaenda kogemusest;

2) arutleb väärtuste ja nende toimimise filosoofiliste küsimuste üle, lähtudes elementaarsest väärtusõpetuse oskussõnavarast ning omaenda kogemusest;

3) arutleb ühiskonda ja keskkonda käsitlevate filosoofiliste küsimuste üle, lähtudes elementaarsest ühiskonna- ja keskkonnafilosoofia oskussõnavarast ning omaenda kogemusest;

4) teadvustab enda aktiivselt mõtlevat rolli elu- ja teadusvaldkondade, väärtusküsimuste ning ühiskonna ja keskkonna küsimuste mõtestamisel ning arutleb selle mõtestamise filosoofilise iseloomu üle.

Lõiming teiste õppeainetega

Filosoofilise mõtlemise viisid ja vahendid lõimuvad peaaegu kõigi õppeainetega moel, mida kirjeldati eelneva kursuse juures.

Nii kaasaja filosoofia **mõtteliinid** kui nendest tuletatud **arutlusteemad** lõimuvad üliolulisel moel kõigi õpitavate loodusteadustega, kuna teemakäsitlused panevad õpilase kriitiliselt mõtlema teadusliku mõtlemise meetodite ja piiride üle (kuna iga teadusharu õpetab nõ. oma aine spetsialist, siis ainetundides need piirid ja probleemid ei pruugi eriti esile kerkida). Kust läheb teaduse ja pseudoteaduse piir, milliste filosoofiliste argumentide varal peame teaduslikku tunnetust ülimuslikuks – need küsimused on üliolulised kriitilise isiksuse kasvamisel. Tõeteooriate tundmaõppimine on ülioluline kodanikukasvatuse seisukohast (lõiming ühiskonnaõpetusega); selgub, et asjalood pole niisama lihtsad, nagu õpetab igapäevapropaganda – mina (meie) teame tõde ja vastasleer (nemad) eksivad. Inimesefilosoofia arutlusteema lõimub bioloogiaga, psühholoogiaga ja kirjandusega, tõstes filosoofilise intriigi ühelt poolt naturalistliku, kehapõhise inimkäsituse ning teiselt poolt traagilise, ennast

otsiva inimkäsituse vahel. Eetikateooriate tundmaõppimine lõimub pea kõigi õppeainetega, õpetades nägema moraaliprobleeme ka settinud igapäevapraktikates.

Õppekirjandus

1. Tugiõpik: **I. Meos**, Filosoofia põhiprobleemid https://www.indrekmeos.xyz/e_raamat/Meos_I_Filos_pohiprobleemid.pdf

2. Lisamaterjalid

Filosoofilise teksti lugemise õpetus: <http://filosoofialugemine.weebly.com>

Argumentatsiooniõpik: Meos, I, Loogika, argumentatsioon, mõtlemiskultuur (vt. http://www.indrekmeos.xyz/e_raamat/Meos_I_Loogika.pdf)

Filosoofilise kirjutamise õpetus: <http://filosoofiakirjutamine.weebly.com>

Kriitilise referaadi kirjutamise õpetus: <http://kriitilinerreferaat.weebly.com>

Samuti alliktekstid ja õpetaja koostatud õppematerjalid

1.5 Usundiõpetus ainekava

USUNDIÕPETUS
ÕPPEAINE KIRJELDUS
Usundiõpetus on usu- ja mõttevabaduse põhimõtetest lähtuv õppeaine, kus õpilane õpib: 1) tundma erinevaid usundeid ja maailmavaatelisi liikumisi; 2) märkama religiooni väljendumist kultuuris ning inimese ja ühiskonna elus; 3) arutlema eksistentsiaalsete küsimuste ja väärtuste üle. Usundiõpetus lähtub ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioonis sõnastatud usu- ja mõttevabaduse tunnustamise põhimõttest. Religioonialane haritus on usuvabaduse tagamise eeltingimusi ühiskonnas. Usundiõpetuses õpivad õpilased neid oskusi, mis on vajalikud elamiseks pluralistlikus ühiskonnas ning maailmas, kus

tuleb kokku puutuda erinevate usundite ja maailmavaadete esindajatega. Seetõttu pannakse usundiõpetuses rõhku selliste oskuste ja hoiakute kujunemisele, millel põhineb üksteisemõistmine, respekt, avatus ning valmisolek dialoogiks ja koostööks.

Religioonialane haritus aitab mõista maailma kultuuripärandit, sest religioon on olnud ja on kõigis ühiskondades inimeste elu ning kultuuri üks kujundajaid; inspiratsiooniallikas kirjandusele, kunstile ja muusikale. Usundite ja maailmavaadete tundmaõppimine on tasakaalustatud ja lähtub teaduslikust käsitlusest. Usundiõpetuse tundides õpitakse tundma religiooni mitmekesisist pärandit ning tänapäeva nii positiivsetes kui ka probleemsetes ilmingutes.

Läbi aegade on inimesed püüdnud religioossete ja sekulaarsete maailmavaadete abil mõtestada inimeseks olemise ja elu mõttega seotud küsimusi, olles avatud loovuse, tõe, headuse ja ilu ideedele, kuid usundid ja maailmavaated on tekitanud ka vastasseise ja pingeid. Seetõttu aitab usundite ja maailmavaadete tundmine tõlgendamiste, samastumiste, võrdluste ja vastanduste kaudu õppijatel mõelda elu suurte küsimuste üle. Õpilased omandavad teadlikult ja kriitiliselt teadmisi, oskusi ja hoiakuid, mis toetavad nende kõlblist arengut, vastutustundlikku eetilist elamisoskust ning maailmavaate kujunemist. Usundiõpetuse õppimine toimub 10.klassis kahe kursuse kaudu: „Inimene ja religioon“ ja „Eesti usuline maastik“ . Esimesena läbitakse kursus “Inimene ja religioon”, mis annab taustateadmised kursuse “Eesti usuline maastik” jaoks.

Usundiõpetuse kaudu toetatakse õppekava alusväärtuseid, üldpädevuste arengut, käsitletakse läbivaid teemasid ning kasutatakse valdkonnaülese lõimingu võimalusi vastavalt kooli eripärale ja kooli õppekavas sätestatule. Usundiõpetus pakub mitmeid võimalusi ajaloo, ühiskonnaõpetuse, inimeseõpetuse, kirjanduse, kunsti ja loodusainetega. Usundiõpetuse õppematerjali seostatakse õpilaste varasemate teadmiste ja kogemustega; tähtis on tutvuda kodukoha ja sealsete religiooniga seotud kultuuriväärtustega ning luua seoseid õpilaste küsimuste ja probleemidega.

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingu teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevusteks;
- 3) võimaldatakse õppida üksi ning üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- 4) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- 5) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õppematerjale ja -vahendeid;
- 6) laiendatakse õpikeskkonda: erinevate usundite pühapaigad, muuseumid, näitused, arvutiklass;
- 7) kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: rollimängud, arutelud, vestlus, diskussioon, väitlused, probleemide püstitamine, küsimuste ja oma seisukohtade sõnastamine ning põhjendamine, probleemülesannete lahendamine, projektõpe, õpimapi ja uurimistöe koostamine; loovmeetodid: drama, kunstiline eneseväljendus, muusikal; õppekäigud, kohtumised oluliste (soovitavalt kohalike) isikutega, sümbolika tundmaõppimine, tutvumine ümbruskonnas tegutsevate konfessioonide õpetuslike põhijoonte, tegevusvaldkondade ja institutsioonidega, mis selle rüpes tegutsevad (nt kloostrid, laste- ja noortetöö, hoolekanne, muinsuskaitse jmt); religioossete tekstide analüüs, religiooni uurimisel kasutatavate teaduslike meetodite rakendamine. Referaatide koostamine ja ettekandmine aitab kujundada esmaseid uurimistöe kogemusi ja esinemisoskust. Kirjaliku eneseväljenduse oskust aitab arendada lühiarutluse kirjutamine;

8) on kesksel kohal kriitilise mõtlemise arendamine ning analüüsi- ja argumenteerimisoskus maailmavaatelistes küsimustes. Samal ajal tuleb õpilastel harjuda mõttega, et sageli ei ole arutluse tulemuseks mitte probleemi lahendus, vaid selle sügavam mõistmine. Tähtis on omandada põhimõisted, liigitada usundeid, saada üldine ülevaade erinevate ajastute usulise eluolu iseloomulikest joontest ning tundma õppida usulist mitmekesisust nii Eestis kui mujal maailmas. Usundiõpetuse tund toetab gümnaasiumis kunstiajaloo kursuseid ning ajalootundide mõtestamist, luues seoseid ning tekitades õpilastele tervikliku pildi kultuuriajaloo.

Hindamine

Usundiõpetuse õpitulemusi hinnates lähtutakse gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa ja teiste hindamist reguleerivate õigusaktide käsitlusest. Hinnatakse õpilase teadmisi ja nende rakendamise oskust, üldpädevuste saavutatust suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletavatele õpitulemustele. Hoiakuid ega väärtusi ei hinnata. Õpilane peab olema hindamises aktiivne osaline, tema selgitustel, põhjendustel ning eneseanalüüsil on oluline roll. Hindamine peab väärtustama lahenduste erinevusi ja õpilaste isikupära. Hindamine toetab ka õpilase arengut. Hindamismeetodeid valides arvestatakse õpilaste vanust, nende individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Numbrilised hinded on kooskõlast Tartu Herbert Masingu Kooli hindamisjuhendiga. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Hindamise üheks osaks on ka kaks korda aastas toimuv õpimapi kontroll.

Sotsiaalne ja vaimne õppekeskkond põhineb lugupidamisel ja üksteise seisukohtade arvestamisel. Kõiki õpilasi koheldakse eelarvamusteta, õiglaselt ja võrdselt, austades nende eneseväärikust ja isikupära. Erinevaid maailmamõistmise viise käsitledes julgustatakse empaatilist suhtumist ning vastastikust lugupidamist. Usundiõpetust korraldades ja õpetades peab austama õpilaste tõekspidamisi ning nendega arvestama. Õpetajad loovad klassiruumis ja õppekäikudel õpilastele võimaluse näidata initsiatiivi, osaleda otsustamises ning tegutseda nii üksi kui ka koos kaaslastega. Soovitav on kaasata õpilasi usundiõpetuse ainesisu valikutesse. Märatakse ja ennetatakse õpilaste omavahelist kiusamist ja vägivalda.

Gümnaasiumi lõpuks taotletavad teadmised, oskused, hoiakud

Õppe-

ja

kasvatuseesmärgid

Valikõppeainega „Usundiõpetus“ taotletakse, et õpilane:

- 1) oskab suhelda lugupidavalt erinevate maailmavaadete esindajatega ning arutleda maailmavaatelistes küsimustes üle;
- 2) tunneb enda ja teiste käitumises ära eelarvamusliku suhtumise ning oskab sellele vastu seista nii enda kui ka kaaslaste õiguste rikkumisel;
- 3) toob näiteid usuvabaduse põhimõtete toimimise, piiride ja nende rikkumise kohta ühiskonnas ning religiooni ja poliitika seoste kohta;
- 4) iseloomustab ajaloolisi tegureid usundite levikul Eestis; tunneb Eestis levinud usulisi liikumisi, nimetab nende õpetuse seisukohti ja igapäevast avaldumist;
- 5) kirjeldab õpitud usundite põhilisi ideid, allikaid ja usupraktikaid; kasutab eripalgelisi ja tasakaalustatud põhjendusi mõnede usundite ja maailmavaadete sarnasuste ja erinevuste kohta;
- 6) arutleb erinevate maailmavaadete mõju üle inimese ja ühiskonna tasandil nii positiivsetes kui ka probleemsetes ilmingutes; argumenteerib eksistentsiaalsete ja moraalsete küsimuste üle tuues välja eri usundite ja maailmavaadete seisukohti, seejuures sobivalt kasutades eetikaga seotud mõisteid ja mudeleid;
- 7) tunneb religiooni uurimise lihtsamaid teaduslikke meetodeid; oskab otsida teavet usundite ja muude maailmavaadete kohta ning kasutada eri liiki allikaid eesmärgipüstist silmas pidades ning hinnata ning põhjendada oma teabeallikate usaldusväärsust ja asjakohasust;

8) on teadlik oma peamistest väärtushoiakutest ning analüüsib väärtuste rolli enda ja teiste inimeste toimimises; sõnastab oma maailmavaate põhijooni analüüsides neid käsitletud usundite valguses.

I kursus "Inimene ja religioon"

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1. nimetab suuremaid religioone maailmas ning võrdleb erinevate statistiliste numbrite saamise põhjusi
2. eristab maailmavaadet maailmapildist ning võrdleb religioosset ja mittereligioosset maailmapilti
3. tunneb religioonide klassifitseerimise viise ning analüüsib klassifitseerimisega kaasnevat väärtushinnanguid
4. analüüsib jõukohaseid religioossete tekste
5. võrdleb erinevaid arusaamu pühast (jumalast) ja inimesest ning toob esile nende omavahelise seotuse
6. tunneb erinevate religioonide olulisemaid vastuseid inimese elu eesmärgile ja kurjuse problemaatikale;
7. mõistab, et religioosusel on erinev tähendus; religioosus väljendub erinevate inimeste jaoks ja erinevatel eluetappidel erineval viisil ning on seotud ajalooliste teguritega.
- 8.
9. analüüsib näiteid tuues erinevate maailmavaadete mõju ühiskonnaelule nii positiivsetes kui ka probleemsetes ilmingutes; oskab nimetada religiooni sotsiaalse mõõtme olulisemaid aspekte;
10. arutleb religioossete ja maailmavaatelistel probleemidel üle.
11. toob näiteid religiooniga seotud esemetest, tekstidest, toimingutest, sündmustest ja paikade kohta;
12. toob näiteid erinevatest religioossetest traditsioonidest pärit lugude kohta

Õppesisu

Vanimad kõrgkultuurid

Esiaja usund
Egiptuse usund
Mesopotaamia usund
Hinduism

Antiikaja usund

Vana-Kreeka usund
Vana-Rooma usund
Judaism

Rajatud usundid

Kristlus
Islam
Budism

Muud usundid

Skandinaavia usund
Jaapani ja Hiina usund

II kursus "Eesti usuline maastik"

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Kursuse lõpul õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) iseloomustab Eesti usulisi olusid käsitletud ajastuil 2) teab Eesti usuelu reguleerivaid peamisi õigusaktide 3) nimetab Eestis levinud suuremaid religioosseid liikumisi ning eristab suuremaid konfessioone ja usulisi rühmitusi: a) tunneb Eestis levinud religioonide ja kirikute sümboolikat; b) nimetab nende õpetuslikke põhiseisukohti ning võrdleb õpitud religioonide ja kristlike konfessioonide üldisi erinevusi ning sarnasusi; c) võrdleb erinevate religioonide avaldumisvorme igapäevaelus 4) nimetab suuremaid konfessioone ning religioone Eestis ning võrdleb erinevate statistiliste numbrite saamise põhjusi 5) sõnastab oma maailmavaate põhijooni ning võrdleb enda maailmavaatelisti tõekspidamisi käsitletud usundite ja konfessioonide omadega 6) tunneb Eestis levinud usulisi liikumisi, nimetab nende õpetuse seisukohti ja igapäevast avaldumist 7) eristab Eestis levinud suuremaid konfessioone ja usulisi rühmitusi: a) tunneb Eestis levinud religioonide ja kirikute sümboolikat; b) nimetab nende õpetuslikke põhiseisukohti, võrdleb õpitud religioonide ja kristlike konfessioonide üldisi erinevusi ning sarnasusi; c) võrdleb erinevate religioonide avaldumisvorme igapäevaelus (sealhulgas noorte elus) 8) tunneb kodukoha olulisemaid pühapaiku 9) iseloomustab ajaloolisi tegureid religioonide levikul Eestis 10) iseloomustab käsitletud ajastute Eesti usulisi olusid, nimetades põhijooni ja erinevusi. 11) koostab uurimuse ühest olulisest Eesti usulisest mõtlejast või kultuuritegelasest 12) nimetab tähtsamaid rahvakalendri pühi ja selgitab nende usundilist tähendust 13) kirjeldab nende pühade levinumaid tähistamise traditsioone 	<ul style="list-style-type: none"> • Muinasaeg • Ristiusustamine • Reformatsioon, pietism ja ratsionalism • Rahvakalender • Venestamine • Eesti Vabariigi aeg • Nõukogude okupatsioon • Tänapäev. • Traditsioonilised kristlikud usulised ühendused Eestis: 1) roomakatoliku kirik, sh ukraina kreekakatoliku kogudus, õigeusu kirik, vanausulised; kloostrid; 2) luterlus, vennastekogudused; 3) baptism, metodism, adventism, nelipühilus. Muud usulised ühendused ja liikumised Eestis: 1) taara- ja maausulised; 2) judaism; 3) islam; 4) budism; 5) hinduism (krišnaiidid); 6) Baha'i kogudused; 7) Jehoova tunnistajad, Viimse Aja Pühade Jeesuse Kristuse Kirik, Uusapostlik Kirik; 8) Armeenia kirik; 9) Elu Sõna kogudused, karismaatilised kirikud; 10) New Age; 11) muud. • Mittereligioossed maailmavaated Eestis: 1) ateism; 2) agnostitsism; 3) mitteusklikkus • Eesti usuelu korraldus, religioossus tänapäeva Eestis, sekulariseerumine. • Olulised usulised mõtlejad ja kultuuritegelasad Eestis (nt prohvet Maltsvet, Jakob Hurt, Johan Kõpp, paljasjalgne Tõnisson, piiskop Platon, Uku Masing, Arthur Võõbus, Toomas Paul, Ain Kalmus (Evald Mänd), Hugo Lepnurm, Jüri Arrak, Urmas Sisask, Arvo Pärt jne).

2 Sotsiaaalained 2 ainekava

2.1 Inimeseõpetus ainekava

THMK ainekava põhikoolile	Ainevaldkond: sotsiaalsained	Õppeaine: inimeseõpetus
Kooliaste: Gümnaasium	Klass: 12.klass	Tundide arv: 1
Õppeaine kirjeldus (sh ainespetsiifikast lähtuvad erisused):		
<p>Inimeseõpetuse perekonnaõpetuse kursuses keskendutakse perekonnaelu psühholoogiale, sotsioloogiale, eetikale, perekonnaõigusele, majandamisele ja perekonna rollile ühiskonnas. Kursus toetab õpilase enesearengut, aitab mõtestada ja analüüsida oma rolli perekonnas, arendada vastutustunnet nii isiklikus kui ka ühiskonnaelus. Perekonnaõpetuse kursus kujundab eelkõige õpilaste enesemääratlus-, sotsiaalse ja väärtuspädevuse arenemist. Õpilane õpib tundma ühiskonnas toimuvaid demograafilisi, sotsiaalseid, majanduslikke ja ajaloolisi protsesse ning nähtusi, mis mõjutavad pereelu struktuure ja protsesse. Õpe valitakse rõhuasetusega elulähedasele ainekäsitlusele, toetades õpilase arusaama õpitava vajalikkusest.</p> <p>Gümnaasiumi inimeseõpetuse kursus keskendub paarisuhtele, perekonnaga seotud teemadele ning vanemlusele. Õpitakse, kuidas luua ja hoida toetavaid inimsuhteid. Oluline rõhk on perekonna väärtustamisel, enda rolli teadvustamisel suhetes ja tulevase lapsevanemana. Kujundatakse valmisolekut võtta vastutus oma suhete eest. Kursuse jooksul analüüsitakse ühiskonna mõju perekonnaelule.</p>		
Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud:		
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none">1) mõistab, kuidas ühiskond mõjutab pereväärtusi, traditsioone, hoiakuid, sealhulgas laste kasvatamist ja suhtumist seksuaalsusesse, mõistab, kuidas on kooselu vormid ja perekonna roll aja jooksul muutunud;2) mõistab inimese arengu võimalusi perekonnas, paarisuhtes ja lapsevanemana, võtab vastutuse oma rolli eest, arvestades teiste pereliikmetega;3) teab, kuidas pereelu, sealhulgas abielu on õigusaktidega reguleeritud, oskab sellega igapäevaelus arvestada ja vajaduse korral leida asjatundlikku õigusabi;4) mõistab suhetega kaasnevaid õigusi ja kohustusi, inimeste võrdse kohtlemise vajalikkust ning võtab vastutuse oma suhete eest;5) kasutab teaduspõhiseid allikaid perekonna, suhete ja terviseiga seotud info ja abivõimaluste leidmisel;6) mõistab inimliku läheduse ja armastuse erinevaid avaldumisviise;7) mõistab seksuaalse arengu individuaalsust;8) mõistab paarisuhete dünaamikat ja võtab vastutuse;9) mõistab perekonna rolli traditsioonide hoidja ja kandjana, väärtustab sotsiaalsete suhete, tavade ja kommete toetavat mõju peresuhetele;10) mõistab tervisliku eluviisi ja turvalise käitumise tähtsust inimese elus ja iseenda sotsiaalset vastutust tervisekäitumises;11) on teadlik tarbija ja oskab koostada perekonna eelarvet, arvestades pere võimaluste ja pereliikmete vajadustega;12) mõistab vanemlikku vastutust erinevas vanuses laste arengu toetamisel.		

<p>Õpitulemused (osaoskuste kaupa)</p>	
<p><u>Perekond ühiskonnas</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Selgitab näidete abil, kuidas ühiskond ja kultuur on läbi ajaloo mõjutanud pereväärtusi ja -traditsioone ning laste kasvatamise põhimõtteid; • Toob näiteid erinevatest kooseluvormidest ajaloos ja tänapäeval ning analüüsib, kuidas need täidavad perekonna ülesandeid; • Analüüsib ühiskonna ja kultuuri, sh traditsioonide mõju seksuaalsusele ja seksuaalsuhetele; • Analüüsib perekonna tähtsust inimese jaoks elu erinevatel perioodidel; • Analüüsib näidete alusel soostereotüüpide põhjusi, nende piiravat mõju inimese minapildile, käitumisele, suhetele ja valikutele; 	
<p><u>Tervis ja turvalisus</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kasutab usaldusväärseid allikaid tervise, suhete ja sotsiaalmajanduslike küsimuste kohta info otsimisel ja probleemide lahendamisel, järgides autoriõiguse ja intellektuaalse omandi kaitse põhimõtteid, viidates ja refereerides nõuetekohaselt; • Toob näiteid pereliikmete füüsilist, emotsionaalset, sotsiaalset ja vaimset tervist mõjutavatest teguritest; • Analüüsib planeeritud ja planeerimata rasedusega kaasnevaid valikuid ning neid mõjutavaid tegureid, oskab leida vajaduse korral abi; • Teab, mis on kohtingu-, lähisuhte- ja seksuaalvägivald ning mis on inimkaubandus ja kust otsida vajaduse korral abi; • Analüüsib kohtingu- ja lähisuhtevägivalla põhjusi ja tagajärgi ning ennetamise ja abi saamise võimalusi; • Analüüsib, kuidas mõjutab pereliikme sõltuvushäire peresuhteid, kirjeldab kaassõltuvuse olemust ja teab, kust vajaduse korral abi otsida. 	
<p><u>Suhted ja vastutus perekonnas</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Selgitab, milles seisneb põlvkondi ühendavate sidemete tugevdav ja toetav mõju pereelule; • Toob näiteid peretraditsioonidest ning selgitab tavade ja kommete tähtsust perekonnasuhetes; 	

- Analüüsib enda huvide, hobide ja ettevõtmiste toetavat mõju enesearengule ja peresuhetele
- Analüüsib, kuidas paarisuhe ja ema / isa roll mõjutavad inimese arengut;
- Analüüsib, kuidas sõltub perekonna ülesannete täitmine igast pereliikmest, millised on pereliikmete võimalused üksteist toetada ja abistada, millised on pereliikmete õigused oma ajale, ruumile ja materiaalsele kulutustele
- Toob näiteid pereelu, sh abielu ja laste elu reguleerivatest õigusaktidest ja analüüsib, kuidas need sätestavad perekonnaliikmete õigusi ja kohustusi;
- Toob näiteid riiklikest institutsioonidest, mis tegelevad perepoliitika elluviimisega, toob näiteid riikliku perepoliitika rakendamisest, sh toetustest ja teenustest;
- Teab, et lähisuhe, sh abielu põhineb vastastikusel austusel ning partnerite õiguste ja vajadustega arvestamisel;
- Selgitab lähisuhete ja sotsiaalse võrgustiku tähtsust inimese elus;
- Analüüsib lahkuminekku ja abielulahutuse põhjusi, tagajärgi ning oskab vajaduse korral leida psühholoogilist ja õigusabi;
- Selgitab leina olemust ja kirjeldab leinast ülesaamise võimalusi;
- Mõistab iga inimese õigust võrdsele ja lugupidavale kohtlemisele;
- Teab, et lähisuhe, sh abielu põhineb vastastikusel austusel ning partnerite õiguste ja vajadustega arvestamisel;
- Toob näiteid lapse õigustest ja abi saamise võimalustest laste õiguste kaitsmisel.
- Mõtestab enda kogemusest lähtuvalt armastuse tähendust, paarisuhte ja seksuaalse läheduse dünaamikat ning neid mõjutavaid tegureid, õigusi ja kohustusi suhte erinevates etappides;
- Analüüsib seksuaalsuhet kui inimliku läheduse avaldumisvormi ja selle seotust armastusega;
- Teab, et turvaline ja vastastikku rahuldustpakkuv seksuaalkäitumine põhineb partnerite võrdsel kokkuleppel,
- Selgitab soostereotüüpide mõju inimese arengule ja seksuaalkäitumisele;
- Arvestab perekonna eelarve kavandamisel pereliikmete vajadusi, pere majanduslikku olukorda ja võimalusi;
- Selgitab koduse kasvatus mõju lapse arengule;
- Analüüsib lapse ja vanema vahelise kiindumussuhte kujunemist ning kasvatusstiilide mõju sellele.

2.1.1.1 Karjääriõpetus ainekava

THMK ainekava gümnaasiumile	Ainevaldkond: sotsiaalsained	Õppeaine: karjääriõpetus
Kooliaste: Gümnaasium	Klass: 12	Tundide arv: 1
Õppeaine kirjeldus		
<p>Karjääriõpe on teoreetiline ja praktiline õpe, milles õpilane arendab teadlikkust iseendast ja oma võimalustest, omandades teadmisi töömaailmast, elukutsetest ja õppimisvõimalustest. Karjääriõpe keskendub õpilase <u>karjääri kujundamise pädevuste</u> arendamisele. Õppeaine koosneb lähtuvalt karjääri kujundamise pädevuste mudelist neljast osast: 1) Eneseteadlikkuse arendamine aitab kujundada enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi. Õpilane õpib ennast tundma. Arenevad suhtlemis- ja õpioskused. 2) Võimaluste analüüs toetab teadlike valikute tegemist pärast gümnaasiumi lõpetamist. Õpilane oskab märgata muutusi töömaailmas, väärtustada elukestvat õpet ning mõista, et karjääripööre on tänapäeva kiires muutuvus töömaailmas loomulik isikliku karjääriritee osa. 3) Planeerimine ja otsustamine. Õpilasel arenevad eesmärgistamise ja planeerimise oskused ning teadlikkus otsuste vastuvõtmisel. Õpilane mõistab hariduse ja tööturu vahelisi seoseid, oskab karjäärilast infot hankida, analüüsida ja kasutada. Õpilane tunnetab oma vastutust karjääriritee kujundamisel ja elus toimetulemisel. 4) Tegutsemine. Kujunevad teadmised ja oskused aitavad teha läbimõeldud valikuid oma karjääri kujundamisel, sealhulgas haridustee jätkamisel.</p> <p>Karjääriõpetus keskendub õpilase isiksuse omaduste teadvustamisele ning esmaste karjäärivalikutega seostamisele. Õpilasi teavitatakse erinevatest töökeskkondadega tutvumise ja tööharjutamise võimalustest. Õpilased saavad teavet erinevatest õppimisvõimalustest ja oskavad seda kasutada oma plaanide elluviimisel.</p> <p>Gümnaasiumi karjääriõpetuse ainekava koosneb 35 ainetunnist ning hindamine toimub mitmeeristavalt. Karjääriõpetuse käigus ei hinnata õpilase hoiakuid ega väärtusi, vajaduse ja võimaluse korral antakse õpilasele nende kohta tagasisidet. Hindamisel väärtustatakse õpilaste isikupära ja toetatakse arengut. Kursuse jooksul koostab õpilane personaalse karjäärimapi, millesse kogub eneseanalüüsi, ettevõtete külastuse töölehed jt õpiülesannete tulemused ning muud huvipakkuvad elukutsete või erialadega seotud materjalid. Karjäärimapi esitlemist hinnatakse kursuse kokkuvõtva hindena. Hindamise põhimõtteid ja korraldust tutvustatakse õppijatele kursuse alguses. Hindamisobjektid on: 1) praktilised tööd: töölehed, CV/motivatsioonikirja koostamine; ettevõtte külastuse ja töövarjupäeva konspekt või kokkuvõte, isiklik karjääriplaan (õpiplaan) jms; 2) infootsing ja -analüüs 3) õppetöö käigus loodud materjalid; 4) iseseisev analüüs.</p> <p>Karjääriõppe, sh karjääriinfo ja nõustamist korraldab koolis karjääriõpetaja. Karjäärivalikute toetuseks viiakse koolis läbi erinevaid õpilastele ja lastevanematele mõeldud tegevusi (karjääripäev, töö- ja õpilasvarjupäev, õppekäigud õppeasutustesse, Eesti Töötukassa loengud, õpitoad, individuaalvestlused vanematele, õpilastele).</p> <p>Individuaalvestlustel lähtutakse lapse vajadustest ning koostöös lapsevanema ja klassijuhatajaga koostatakse karjääriplaan haridustee jätkamiseks. Karjääriõpetus toetab õpilase karjääri kujundamist ja valmisolekut haridustee jätkamiseks, loimides teistes õppeainetes ja koolivälises tegevuses omandatud teadmised.</p>		
Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud:		

<p>1. Õppija analüüsib oma väärtusi, võimeid, huvisid, teadmisi, oskusi, kogemusi ja isiksuseomadusi, selgitab välja oma tugevad küljed, et seostada neid realistlike õppimise ja töötamise võimalustega.</p> <p>2. Õppija mõistab hariduse ja tööturu vahelisi seoseid ning leiab, analüüsib ja oskab sihipäraselt kasutada haridustee ning valikutega seotud asjakohast informatsiooni.</p> <p>3. Õppija mõistab, milliste erinevate teguritega on tal vaja arvestada oma karjääri planeerides, määratleb enesekohased alternatiivsed võimalused, sõnastab eesmärgid ning langetab teadlikud otsused.</p> <p>4. Õppija algatab ja viib ellu tegevusi erinevate elurollidega seotud eesmärkide saavutamiseks, positiivsete ja toimivate suhete loomiseks ja hoidmiseks ning haridusteele või tööle asumiseks ja seal püsimiseks.</p>	
<p>Õpitulemused:</p>	<p>Metoodilised soovitused:</p>
<p>Eneseteadlikkuse arendamine</p> <p>Mõistab, mida ja miks on ennast analüüsides oluline tähele panna seoses haridustee ja tööelu valikutega ning kasutab eneseanalüüsiks erinevaid meetodeid.</p> <p>Teadvustab eneseanalüüsi komponente: võimeid, oskusi, teadmisi, väärtusi, hoiakuid, vajadusi, emotsioone jne</p> <p>Mõistab, kuidas ainealased oskused ja teadmised ning õpioskused ja ettevõtlikkust toetavad omadused mõjutavad tema haridustee jätkamise võimalusi nii praegu kui tulevikus.</p>	<p>Teadlik eneseanalüüs.</p> <p>Töölehed (Huvid. Hobid. Oskused. Võimed. Isiksuseomadused. Iseloom. Väärtused. Emotsioonid. Minapilt. Motivatsioon. Õpioskused ja õpistiil. Efektive õppimine. Enda ning teiste väärtustamine. Oma huvitegevuse, varasema õpi- ja töökogemuse analüüs. Saavutused. Ainealaste teadmiste ja õpiedukuse analüüs, . Ajateenistus kaitseväes. Tööga ja töötajatega seotud enamlevinud stereotüüpsed suhtumised ja müüdid, sh negatiivsed. Sooline võrdõiguslikkus töösuhetes.)</p> <p>Töölehtede koostamisel on kasutatud abimaterjali Eesti Töötukassa (minukarjaar.ee, Abiks valikutel).</p>

<p>Analüüsib oma isiksuseomadusi, emotsioone ja käitumist ning seostab neid erinevate elurollidega, sh haridus- ja tööelus</p> <p>Oskab endast rääkida tuues välja oma tugevused ja nõrkused</p> <p>Mõistab, et praegune õppimine ja huvitegevus võib olla seotud edasise haridustee ja tulevase tööga.</p>	
<p>Võimaluste analüüs</p> <p>Õpilane teab erinevaid tegevusvaldkondi ja ameteid ning mõistab töömaailma üldiseid arengusuundi</p> <p>Saab aru, miks erinevad tööd on vajalikud ja et iga töötegitaja on oluline</p> <p>Teab üleminekuvõimalusi Eesti haridussüsteemis ning leiab infot õppimisvõimaluste kohta Eestis ja väljaspool Eestit.</p> <p>Analüüsib, kuidas huvitegevuste ja muu koolivälise õppimise kaudu omandatu on seotud edasise õppimise ja erinevate kutse ja töövaldkondadega.</p> <p>Oskab otsida ja analüüsida informatsiooni õppimisvõimaluste ja tööturu kohta ning kasutada seda oma karjäärivalikute tegemisel</p>	<p>Karjääriinfo: elukutsed, ametid, haridusinfo (haridusportaal.edu.ee) Info otsimine ja kasutamine internetis. Haridussüsteem. Kutsevalifikatsioonisüsteem. Formaalharidus. Mitteformaalharidus. Erialad ja õppevaldkonnad. Eriala/valdkonna sisu. Kutseõppe liigid. Õppevormid. Õppimisvõimalused pärast pärast gümnaasiumi, kutsekoolis, kõrgkoolis. Õppesuunad gümnaasiumis. Täiskasvanute gümnaasium. Sisseastumistingimused. Õppimine välismaal. Tuleviku töökohad. Tulevikus vajaminevad oskused. Töökeskkond. Töö ja tervise seosed, tööohutus. Konkurents tööturul. Tööandjate ootused.. Ajateenistus kaitseväes. Tööga ja töötajatega seotud enamlevinud stereotüüpsed suhtumised ja müüdid, sh negatiivsed. Sooline võrdõiguslikkus töösuhetes</p> <p>Õpitulemuste omandamiseks on kasutusel erinevad töölehed, videod, kogemuslood, grupitööd, JobPics kaardid.. Karjääripäev, kus tutvustatakse erinevaid õppeastusuti ja õppimisvõimalusi nii õpilastele kui vanematele. Küllastatakse erinevaid õppeasutusi ja ettevõtteid.</p>

<p>Põhjendab oma eelistusi haridustee jätkamisel ning kutseõppe eriala või gümnaasiumi õppesuuna valiku</p>	
<p>Planeerimine ja otsustamine</p> <p>Õpilane mõistab karjääri kujundamise eesmärgi, sisu ja oma vastutust isikliku karjääri planeerimisel</p> <p>Saab aru, et ka temale ebasoodsate muutuste korral saab inimene ise midagi ette võtta oma olukorra parandamiseks</p> <p>Mõistab, et huvi teatud õppeainete vastu ja omandatud teadmised ja oskused võivad mõjutada alternatiive haridusteel ja tööelus</p> <p>Koostab juhendamisel esmase karjääriplaani, võttes arvesse oma karjäärivalikuid mõjutavaid tegureid ja alternatiivseid võimalusi</p> <p>Tunneb ja kasutab vajaduspõhiselt karjääriteenuseid.</p>	<p>Karjääriotsuseid mõjutavad tegurid ja nende arvestamine. Probleemide ja takistuste kaardistamine. Eesmärgi seadmine. Alternatiivide kaardistamine ja nendega arvestamine. Otsustamine. Karjääriplan. Lühi- ja pikaajaline plan.. Tervisest tulenevate piirangute uurimine. Terviseriskid, stressi vältimine, vaimse ja füüsilise tervise hoidmine. Aja planeerimine. Haridustee planeerimine. Karjääriteenused.</p> <p>Õpitulemuste omandamiseks on kasutusel erinevad töölehed. Koostööd tehakse Eesti Töötukassa karjääripetsialistidega, kes pakuvad loenguid, töötube, individuaalnõustamist nii õpilasele kui ka lapsevanematele.</p> <p>Töölehtede koostamisel on kasutatud abimaterjali minukarjaar.ee, haridusportaal.edu.ee, peaasi.ee jp.</p>
<p>Tegutsemine</p> <p>Mõistab töösuhteid reguleerivate õigusaktide ja töölepingu tähtsust ning tunneb alaealiste töötamisega seotud nõudeid.</p> <p>Saab aru kandideerimisprotsessi olemusest ja etappidest ning oskab võrrelda enda vastavust konkursil esitatud nõuetega.</p>	<p>Tööõigust reguleerivad õigusaktid, töötaja õigused ja kohustused. Alaealiste töötamine, vastav seadusandlus. Tööleping. Palk. Erinevad töötamise viisid, vormid lepingud, sh lühiajalised. Ettevõtte külastamine. Töövarjupäev. Tudengivarjupäev. Õpilase töötamise võimalused ja piirangud. Vabatahtlik töö. Tööotsing. Tööotsimise võimalused, infoallikad. Töötukassa teenused. Kandideerimine. dokumendid: CV, motivatsioonikiri, kaaskiri. Kandideerimiseks valmistumine ja kandideerimine. Õppeasutusse sisseastumine. Imago digikeskkonnas, erinevate suhtluskanalite ja keskkondade kasutamine. Tööintervjuu. Oma tegevuse ja arengu teadlik juhtimine. Meeskonnatöö. Ebaedust õppimine.</p>

Koostab kandideerimiseks vajalikud dokumendid (CV, motivatsioonikiri).	
--	--

Oskab kandideerimisel ennast esitleda ja käituda hea tava kohaselt.	
---	--

https://harno.ee/sites/default/files/documents/2021-02/Tervik_Karja%CC%88a%CC%88ri_kujundamise_oskuste_mudel_lisa_A4.pdf

https://harno.ee/sites/default/files/documents/2021-02/KOM_kirjeldus_29_12_2017-2.pdf